MINISTERUL INSTRUCȚIUNII

EDITURA CASEI ȘCOALELOR

BASARABIA

PRIVIRE ISTORICĂ

DE

G. POPA-LISSEANU

BUCUREȘTI

TIPOGRAFIA «JOCKEY-CLUB», ION C. VĂCĂRESCU

4, Strada Umbrei, 4

1924

www.dacoromanica.ro

Precuvântare

Gândul de a scrie această cărticică s'a înfiripat cu prilejul marilor serbări ce s'au prăznuit la Chişinău, la a şasea aniversare a Unirii Basarabiei cu ţara-mumă. Cărticica este destinată pentru toţi aceia cari n'au nici vreme nici putinţă să-şi câştige, deadreptul, din cărţi sau prin studii îndelungate, cunoştinţe sigure şi nerestălmăcite asupra cestiunei Basarabiei, cestiune atât de mult discutată în timpul din urmă, şi ea este în deosebi destinată pentru tineretul şcoalelor. Tipărirea ei însă a întârziat câteva luni de atunci, din pricini neatârnătoare de dorinţa şi voinţa mea, şi se publică astăzi numai mulţumită interesului ce-l poartă propăşirii învăţământului şi, în deobşte, culturii neamului d. Dr. C. Angelescu, Ministrul Instrucţiunii.

Cărticica de faţă cuprinde un scurt rezumat al întregei probleme a provinciei noas-

www.dacoromanica.ro

tre de peste Prut şi are menirea să trezească în cetitor dragoste pentru neamul nostru din Basarabia, oropsit, vreme de mai bine de un veac, de o soartă vitregă şi asuprit, neomeneşte, de un stăpânitor lacom şi duşmănos şi nu ne îndoim că ea va desmorţi, prin înfăţişarea dreptăţii cauzei româneşti şi prin scoaterea la iveală a sforţărilor conducătorilor săi fireşti, sentimentele de dragoste de neam, înăscute în sufletul fiecărui bun Român.

Cărticica noastră nu poate aveà deci pretenţii de originalitate; nădăjduim însă totuş, că am făcut o faptă folositoare, spicuind din cărţile, broşurile şi ziarele pe cari le am consultat şi în special din interesantele broşuri ale d-lui I. G. Pelivan şi din cartea de temeiu a d-lui Dr. P. Cazacu, tot ce s'a scris mai de seamă asupra acestei importante şi vitale cestiuni româneşti.

Şi, pentru ca să se vază cât de unanime sunt sentimentele tuturor Românilor faţă de problema Basarabiei, am citat în Anexe *câteva din declaraţiunile oamenilor politici cu răspundere din întreaga ţară.*

Bucureşti, Noemvrie 1924.

www.dacoromanica.ro

BASARABIA

Notiță istorică

Numele și întâii stăpânitori ai Basarabiei.

Basarabia, adecă țara cuprinsă între Prut, Dunăre, Marea Neagră și Nistru, având o suprafață de 44,000 km. p. și o populațiune de 2,800,000 locuitori, face parte întregitoare din trupul Moldovei. Având o desvoltare istorică, ca și cealaltă parte a Moldovei, Basarabia a trecut prin aceleași vremuri de restriște și a simțit aceleași vremuri de înălțare. Cu o obârșie comună, obârșia daco-romană, Moldovenii din stânga Prutului, la început, ca și Moldovenii din dreapta acestui râu și ca și restul Românilor din Dacia Traiană, petreceau vara în munții și în văgăunile Carpaților și se lăsau iarna, cu vitele și oile lor, în șesul întins dela poalele munților.

După ce însă năvălirile popoarelor barbare

www.dacoromanica.ro

dinspre miază-noapte şi dinspre răsărit se împuţinară, populaţiunile daco-romane se constituiră în state şi se întinseră în valea Dunării, şi până la gurile ei, prefăcându se în sentinelă a civilizaţiunii dela apus şi miază zi. După cea mai din urmă năvălire a Tătarilor, din veacul al XIII, colonizarea văii Dunării, este un fapt îndeplinit şi, cei dintâi, se constituesc ca stat Românii din Muntenia, în veacul al XIV, întinzându-şi stăpânirea până la Marea Neagră. Partea de miază-zi a Moldovei de astăzi, numită şi Budgeac, ajunge şi ea în stăpânirea Muntenilor.

Mircea Vodă cel Bătrân, din familia Basarabilor, într'un document din 1387 se numeşte stăpânitor nu numai peste Ungro-Vlachia, peste Amlaş şi Făgăraş, şi peste banatul Severinului, dar şi domn al *părţilor tătăreşti* şi al *amânduror malurilor Dunării, până la Marea cea Mare.* Această stăpânire a lui Mircea şi a urmaşilor săi din familia Basarabilor, asupra ţării dela nordul gurilor Dunării, a fost atât de puternică şi de solidă că, Turcii, Polonii şi alţi străini, şi chiar Moldovenii, numiau acest teritoriu *Basarabia*, după numele domnilor din familia Basarabilor. Basarabia

www.dacoromanica.ro

eră, prin urmare, într'o vreme numai partea dela miază-zi a Basarabiei de azi, eră numai ţara Budgeacului.

Statul moldovean, care s'a format în urma statului valach din Muntenia, cuprinzând la început Bucovina de astăzi — numită Bucovina numai după răpirea ei de Austriaci — şi Moldova dela miază-noapte, se întinse repede în jos, pe văile Prutului şi Nistrului şi în foarte scurtă vreme Moldovenii pretinseră să aibă ei Budgeacul şi, pornind răsboiu împotriva Basarabilor din Muntenia, pun stăpânire peste vechile cetăţi comerciale Asprocastros, Akkerman, adecă Cetatea Albă şi Lycostomos, Kilia, adecă Gura Lupului, una aşezată la gura Nistrului, cealaltă la gura Dunării. Astfel, în anul 1408, documentele ne arată stăpânitor al acestei Basarabii pe Alexandru cel Bun, domnul Moldovei. Şi de aci înainte, ţara a trecut, rând pe rând, când în mâinele Muntenilor, când în mâinile Moldovenilor. In anul 1465 Ştefan cel Mare al Moldovii luă Kilia din stăpânirea domnilor munteni şi-şi întinse puterea asupra întregei regiuni dela nordul gurilor Dunării.

Vremurile de atunci fiind grele, iar Turcii

www.dacoromanica.ro

pătrunzând din ce în ce mai mult în inima Europei, Ştefan cel Mare perdù în 1484 amândouă fortăreţele sale de la miazăzi, şi Kilia şi Cetatea Albă, fiind cucerite de Turci; şi-a păstrat însă stăpânirea peste întregul ţinut dimprejur. Nu numai atât, dar chiar Moldova întreagă trecù, de bună voie, în schimbul unui haraciu anual, sub ocrotirea Porţii ottomane, care însă chezăşuià domnilor ei *o deplină putere şi neatârnare.*

Astfel, veacuri dearândul, n'a fost deosebire între ţinuturile din stânga Prutului şi cele din dreapta acestui rîu. Aceeaş populaţiune locuià pe amândouă malurile, aceeaş soartă o aveau toţii, aceeaş administraţie îi cârmuià şi pe unii şi pe alţii; aceleaşi zile bune şi aceleaşi zile rele le-au dus deopotrivă toţii Moldovenii.

In veacul al XVII, împărăţia ottomană, fiind ajutată de năvălirea Tătarilor, înaintează spre miază-noapte şi pune mâna pe cetatea Hotinului, întemeiată de domnii moldoveni, ca vamă şi loc de trecere peste Nistru, fără însă să cuprinză şi ţinuturile din jurul acestei cetăţi moldoveneşti şi fără să se amestece în ocârmuirea ţării.

www.dacoromanica.ro

Ivirea Ruşilor.

In veacul următor, se ivesc Ruşii, cari, sub conducerea ţarului lor Petru cel Mare, se apropie de hotarele Moldovii. Dimitrie Cantemir, şi alţi domni moldoveni, în urmă, se întovărăşeşte cu ei, ca să câştige cetăţile Kilia şi Cetatea Albă, luate de Turci sub Ştefan cel Mare, şi Tighina şi Hotinul, una perdută în 1538 şi cealaltă în 1713.

Invoiala încheiată la 13 Aprilie 1717 între ţarul Petru şi principele Dumitru Cantemir al Moldovei spune la art. 1: «Moldova va dobândî vechile ei fruntarii dela Nistru, între cari şi Budgeacul. Toate cetăţile fortificate îi vor rămânea ei. Deocamdată, până ce principatul va fi organizat, localităţile întărite vor fi ocupate de garnizoanele împărăteşti, dar, după restatornicirea ţării, de trupele moldoveneşti»[1]).

Şi de fapt Moldovenii, cu ajutorul armatelor Catherinei a II, recuceresc mai târziu dela Turci, în anul 1771, Hotinul, iar sudul Basarabiei părăsit de Turci şi de Tătari, întră iarăş

[1]) I. Nieulcéa, *Chronica*, 1744; la I. G. Pelivan, *La Bessarabie sous le régime russe*. Intr'alt pasagiu se spune «că Moldova să fie restatornicită pe viitor în vechile ei frontiere». D. Cantemir, *Ist. imp. ottom*, IV. pag. 473.

www.dacoromanica.ro

în stăpânirea Moldovei, şi începe să înflorească aci din nou o viaţă românească.

In anul 1806 Ruşii declară iarăş războiu Turcilor şi punând stăpânire pe ţările româneşti şi împreună cu ele şi pe cetăţile fortificate de la Dunăre, se gândesc să-şi deschiză drum spre Constantinopol, potrivit testamentului politic al lui Petru cel Mare.

Răpirea Basarabiei

După îndelungate războaie cari ţinură timp de şase ani şi în cari ţările româneşti au fost cumplit jefuite şi ruinate cu totul, s'a încheiat, în sfârşit, *la 16/28 Mai 1812 Pacea de la Bucureşti* prin care Padişahul Turciei şi Impăratul Rusiei se înţeleg ca: »Prutul din locul unde întră în Moldova până la gurile sale şi de acolo malul stâng al Dunării până la Chilia şi vărsarea ei în Marea Neagră, formează frontiera celor două împărăţii (art. 4); partea din Moldova aşezată pe malul drept al Prutului este părăsită şi dată Sublimei Porţi (art. 5), iar Inalta Poartă ottomană lasă Curţii Imperiale a Rusiei pământurile din stânga Prutului».

Această anexare de către Rusia a unei părţi

www.dacoromanica.ro

din Moldova erà, pe de-o-parte fără valoare şi nulă de drept, iar, pe de altă parte constituià o faptă urîtă şi imorală ce dedeà dovadă de anumite apucături josnice, de care aveà să se ruşineze însuş liberalul ţar Alexandru I.

Erà fără valoare şi nulă de drept această anexare, fiindcă s'a făcut fără consimţămîntul şi învoirea ţării, căreia nu i s'a cerut sfatul, şi s'a făcut împotriva tuturor tratatelor cari existau între Moldova şi Turcia. Căci, toate aceste tratate chezăşuiau apriat *deplina autonomie şi întegrităte a principatului moldovean.* — De altfel înşişi Turcii au recunoscut acest drept al ţării în timpul Congresului de la Carlovitz. Căci, în desbaterile de la Congres, se spune între altele: «Polonii fac pretenţiuni asupra Moldovei; Turcii le răspund că se găsesc în neputinţă de a le o da, având în vedere că este un principat care s'a supus de bună voie Sublimei Porţi şi care n'a fost cucerit cu sabia. Polonii fură siliţi să-şi retragă cererea[1]) — De asemenea, când Turcii voiră să pună mâna pe fortăreaţa Soroca, domnitorul Nicolae Mavrocordat spuse, în anul 1712, în protestul său

[1]) Niculcea, *Chronica*, 1743, Hammer Gesch. des osm. Reiches, III. 60 la I. G. Pelivan, op. cit.

www.dacoromanica.ro

către Poartă: că e datoria şi interesul împeriului ottoman ca să-şi ţie şi să păzească cu credinţă îndatoririle pe cari foştii sultani le luaseră faţă de popoarele cari s'au supus de bună voie şi cu anumite condiţiuni, şi să nu calce privilegii şi drepturi cari au fost chezăşuite. Poarta şi-a dat seama de temeinicia acestui protest şi a lăsat Soroca Moldovei[2])

A fost urît şi imoral actul de la 1812 al ţarului Alexandru I, fiindcă, sub pretextul că desrobeşte pe creştini de sub jug pagân, el a căutat, de fapt, să pună mâna pe ţări străine, cu gândul ascuns de a-şi întinde domnia spre Constantinopol, călcând peste trupul unor ţări libere. Ca dovadă despre aceasta este faptul că însuş ţarul «liberator» s'a ruşinat să declare în faţa Apusului şi a lumei creştine din Balcani că anexează o parte din Moldova şi că subjugându-o o transformă în supuşi ruşi, ci a vorbit numai despre liberarea unui teritoriu, *numit Basarabia*. N'a spus un cuvânt despre Moldova desmembrată, ci numai despre Basarabia, ca şi cum n'ar fi ştiut că cu acest nume se numeşte numai ţinutul Budgeacului.

---

[2]) Axenti, *Chronica*, 1711—1716 la I. G. Pelivan, op. cit.

www.dacoromanica.ro

Cucerirea Basarabiei nu erà în sine un scop, ci numai o un popas dintr'un lung şir de planuri şi de socoteli politice spre a pune stăpânire pe capitala Sultanilor de pe malurile Bosforului.

Ca să ajungă însă la Constantinopol, Rusia îşi dedeà seamă că are nevoie să-şi câştige dragostea popoarelor creştine şi a înfăţisat deci, şi răpirea Basarabiei ca fiind făcută în folosul creştinătăţii. Şi, ca o urmare a acestei politici de ademenire, ţarul Alexandru a ţinut să facă deosebire între traiul ortodocşilor din Rusia şi traiul celor din imperiul ottoman. De aceea, a şi numit, la 7 August 1812, ca guvernator al Basarabiei pe marele boer Scarlat Sturza, iar ca episcop al diocesei Chişinăului şi Hotinului pe Gavril Bănulescu-Bodoni care susţineà că singura scăpare de asuprirea turcească şi de stoarcerea fanarioţilor o vor găsì Românii în Rusia ortodoxă. In acelaş timp, ţarul scutì poporul basarabean, vreme de trèi ani — la cari se mai adauseră încă doi — de ori ce dare şi de ori ce impozit şi scutì de serviciul militar pe tinerii moldoveni.

Dar, din cauza prădăciunilor armatelor ruseşti de ocupaţie şi din cauza rechiziţiilor de tot

www.dacoromanica.ro

felul, ţările româneşti, şi deci şi Basarabia, erau prăpădite cu totul. Veniturile ţării treceau aproape în întregime numai pentru hrănirea şi susţinerea armatelor ruseşti.— Şi este caracteristic răspunsul generalului Cutuzov dat boerilor valachi cari îi se plânseră că li s'a luat totul şi nu le-a mai rămas nimic. «*Vă las*, le zise bătrânul general, *ochii ca să plângeţi*».

In asemenea împrejurări, cu tot liberalismul ţarului, este lesne de înţeles că vestea anexării la Rusia a unei părţi din ţară şi prin urmare a dăinuirii şi mai departe a ocupaţiei, a rechiziţiilor şi a prestaţiilor a fost primită de populaţiunea românească cu strigăte de jale. Această populaţie a început să emigreze de sub scutul «liberatorilór ortodocşi» şi să se statornicească în Moldova, sub «jugul păgân al Turcilor». Şi la sfârşitul anului 1812 emigrarea Basarabenilor în Moldova s'a prefăcut într'o adevărată fugă în gloată; eră mai mult un fel de protest împotriva anexării la pravoslavnicul liberator. Iar, spre a oprì acest curent de emigrare, s'a declarat Moldova bântuită de ciumă şi s'au pus cordoane militare cari să oprească trecerea peste Prut şi s'a mijlocit şi pe lângă cuvântul cu greutate cel aveà

www.dacoromanica.ro

mitropolitul Gavril ca să împiedice această emigrare [1]).

De aceea, ca să pună capăt acestor emigrări, ţarul Alexandru, printr'un ucaz, a hotărît ca nimeni să nu se mai atingă de vechile aşezăminte de drept ale ţării şi de organizaţia ei administrativă; iar limba românească să se păstreze alături de limba rusească. Ţara este declarată autonomă, iar împăratul îşi ia titlul de gospodar al Moldovei.

Basarabia sub stăpânirea rusească

In anul 1825, luna Noemvrie, moare ţarul Alexandru, iar urmaşul său, Nicolae I, cel mai mare dintre autocraţi, nu puteà să priceapă ideea de autonomie. De aceea, se schimbă cu totul, de aci înainte, chipul de cârmuire a acestei provincii. Astfel la 1828, odată cu înlăturarea, printr'o singură trăsătură de condeiu, a vechei autonomii, a fost isgonită şi limba română din administraţia ţării şi o politică de rusificare a fost pornită împotriva şcoalei, a bisericii şi a tuturor aşezămintelor moldoveneşti. De aci înainte, se introduce

[1]) Dr. P. Cazacu, *Moldova dintre Prut şi Nistru 1812-1918* pag. 64.

www.dacoromanica.ro

peste tot cârmuirea de obşte provinciilor ruseşti, atârnând de organele centrale dela Petersburg.

Incepând cu anul 1837, ocârmuirea rusească este în floare în întreaga Basarabie şi cu toate protestările Românilor, cum a fost bunăoară cea a mareşalului nobilimii Dimitriu din 1839, care a cerut introducerea limbii moldoveneşti în şcoale, guvernul central a rămas mut la toate jalbele Românilor.

Războiul Crimeei pierdut de Ruşi, în faţa oştilor engleze şi franceze, a reparat în parte nedreptatea făcută Moldovei în 1812, redându-i din nou în 1856 cele trei judeţe dela gurile Dunării: Ismailul, Bolgradul şi Cahulul.

In 1871, după războiul franco-german, partea Basarabiei rămasă sub stăpânirea moscovită a fost organizată întocmai ca o gubernie rusească. Incepând cu acest an şi odată cu ridicarea în scaunul archiepiscopesc de la Chişinău a lui Pavel Lebedev (1871—1882), rusificarea se face cu mai multă îndârjire, atât prin administraţie cât şi mai ales prin şcoală şi biserică.

Vine apoi războiul ruso-turc din anul 1877-1878, câştigat de Ruşi numai prin vitejia armatei române care s'a jertfit înaintea Plev-

www.dacoromanica.ro

nei. Dar, după sfârşitul războiului, cu toate măsurile de prevedere luate de guvernul român şi cu toate îndatoririle luate de Ruşi că nu se vor atinge de *integritatea actuală a României*, cele trei judeţe ale Basarabiei de jos au fost din nou smulse prin sâlnicie şi violenţă şi încorporate la imperiul ţarilor. Protestările Românilor la Congresul de la Berlin n'au avut nici un rezultat, iar cuvântul împăratului tuturor Ruşilor că «se angajează să păstreze încontinuu drepturile politice ale statului român şi să observe ca ele să fie respectate, aşâ precum cer legile ţării şi tractatele» şi cuvântul guvernului că «se angajează să menţină şi să protegă integritatea actuală a României» rămân slovă moartă [1]).

Nici Convenţia din Aprilie 1877, nici angajamentele formale, n'au împiedicat pe Ruşi să ocupe milităreşte, un an în urmă, Basarabia de miază-zi şi să o anexeze din nou. Acest act de violenţă a fost cu atât mai urît din partea Ruşilor, cu cât România dăduse un ajutor preţios armatelor ruse într'un moment, când situaţiunea lor dela Plevna erà cu totul

[1]) *Convenţiunea între Imperiul Rusiei şi Principatul României*, art. II.

www.dacoromanica.ro

desnădăjduită. Şi, deşi drepturile Românilor, la Congresul dela Berlin nu puteau fi puse la îndoială şi deşi toate puterile vedeau cu ochi buni cauza română, totuş Rusia s'a încăpăţânat în ţinuta ei şi România învingătoare în războiu a fost silită să se resemneze în faţa acestei noi nedreptăţi, după cum a fost silită să se resemneze şi în faţa faptului de violenţă din 1812. România, necunoscând legitimitatea stăpânirii ruseşti peste Basarabia, aşteptă ceasul prielnic şi în vederea recuceririi acestei provincii, a încheiat alianţă cu puterile centrale.

Astfel Basarabia, în întregimea ei, se preface în 1878 iarăş în provincie rusească şi rămâne în această stare până în 1918, când se uneşte pe vecie cu patria-mumă. Şi, cu toată politica de rusificare a guvernelor dela Petersburg, Basarabia a fost găsită de Români aproape în aceeaş stare, în care a fost lăsată la 1812.

Ca şi în alte ţări, de asemenea şi în Basarabia, boerimea, cu puţine abateri, spre a-şi păstrà privilegiile ei de odinioară, s'a dat după păr, primind cultura si idealurile stăpânitorilor; poporul de jos însă, şi-a păstrat felul său de a fi aproape neschimbat, şi ca fire şi ca limbă, şi ca datini si ca obiceuri;

www.dacoromanica.ro

iar politica rusească, de a ţineà în întunerec şi în neştiinţă poporul basarabean, pentru ca să şi piarză astfel conştiinţa sa naţională şi să fie mai lesne rusificat, a făcut, tocmai din potrivă, ca el să fie păstrat aproape neatins de înrîurirea rusească.

Mijloacele de rusificare.

Desnaţionalizarea elementului românesc şi rusificarea lui s'a căutat să se facă, în timpul anexării de mai bine de un veac a Basarabiei, pe mai multe căi, dar mai ales prin administraţie, prin şcoală, prin biserică, prin armată şi prin colonizări.

In *administraţie*, elementele moldoveneşti au fost înlocuite, în mod regulat, prin funcţionari ruşi aduşi din toate părţile imperiului moscovit. Şi, cu cât cineva erà dovedit mai şovin, cu atâta şi meritele sale erau mai preţuite în ochii guvernului central, iar Românii erau dislocaţi din ţara lor de naştere şi risipiţi în toate părţile.

Şcoală românească, sprijinită din bugetul statului, aproape n'a existat în Basarabia. Lipsa unei legi asupra obligativităţii învăţământului primar a făcut ca tinerii basarabeni

www.dacoromanica.ro

să nu învețe carte. Cei cari însă, cu toate acestea, mergeau la învățătură, erau siliți, sau să cerceteze școalele rusești, sau să fie învățați, în afară de școală, în mod particular, de învățători liberi.

Situațiunea elevilor români în școalele de stat rusești eră foarte grea. Dăscălimea la aceste școale, eră recrutată dintre cei mai șoviniști ruși sau dintre cei mai mari rusofili. Învățământul limbei române eră cu totul oprit, iar în biblioteci nu se găsià nici o carte românească. Elevii moldoveni erau numiți moldovan-baran (baran-berbec) sau moldovan cap de bou. Acestor elevi li se spuneà că limba română este o limbă pentru țărani, pe când limba rusească este limba oamenilor culți, a oamenilor învățați. Despre Români nu se vorbià nimic în cărțile de școală, iar dacă elevii mai înaintați în vârstă întrebau, din întâmplare, pe profesorii lor despre obârșia neamului românesc, li se răspundeà că el este de obârșie de țigani, ca toți Românii de peste Prut. Alți profesori le spuneau că Românii sunt urmașii unor hoți și tâlhari romani, surghiu-

www.dacoromanica.ro

niţi acî, la marginea împărăţiei romane, pentru furturile şi tâlhăriile lor [1]).

Clerul basarabean, erâ într'o stare bună. Preoţii erau socotiţi ca cei cari pot slujî mai bine acţiunea de rusificare. Sub conducerea lor se găsiau şcoalele parochiale, foarte multe în Basarabia. Rusificarea însă prin cler n'a dat roadele dorite, căci nici şcolărimea nici poporul n'a putut fi desnaţionalizat. O dovadă despre aceasta găsim în faptul că în anul 1842, în întreaga circumscripţie a Bălţilor nu se găsiau de cât doi preoţi cari să ştie ruseşte [2]).

Acţiunea de rusificare prin Biserică a fost

[1]) I. G. Pelivan, *La Bessarabie sous le régime russe*, pag. 22.

[2]) *Lucrările Comisiunii Archivelor* II. pag. 175, la Pelivan, *op. cit.* Caracteristic pentru neputinţa rusificării Moldovenilor este şi următorul fapt povestit de d-l Pelivan: Un preot tânăr din judeţul Bălţi, Gavril V. ucranian, de fel din provincia Charkov, puţin credincios, fiind poftit de un parochian din satul său românesc să facă o slujbă, şi-a uitat acasă cartea de rugăciuni. Fiind însă mare admirator al poetului ucranian Chevcenco aveà totdeauna în buzunar un volum de versuri ale acestui poet. Deşi ştiă pe de rost toate rugăciunile, nu ştiă însă evanghelia respectivă. Atunci, scoţând din buzunar volumul lui Chevcenco, a cetit cu voce prefăcută, în locul evangheliei, elegia *dumi moi, dumi*. Ţăranii neînţelegând ruseşte şi crezând că ele ceteşte evanghelia, l-au ascultat în genunchi.

www.dacoromanica.ro

mai întinsă de la venirea în fruntea episcopiei din Chişinău a lui Pavel Lebedev (1871-1882), trimis anume de guvernul din Petersburg, fiind cunoscut ca om energic şi mare patriot rus. Acesta a închis 336 biserici moldoveneşti şi a gonit dela biserici, în Noua Basarabie, pe toţi preoţii cari, în curs de doi ani, n'au putut să înveţe limba rusească, dispunând, în acelaş timp, să se distrugă toate cărţile bisericeşti scrise în româneşte.

De asemenea, diaconii şi cântăreţii de pe la biserici, cari până la episcopul Pavel se recrutau printre moldoveni şi erau examinaţi în ştiinţele religioase în limba românească, de acum înainte trebuiau să treacă examenul în limba rusă. Acelaş episcop a silit pe toţi clericii să-şi dea copiii, de mici, pe la şcoalele mănăstireşti, ca să înveţe ruseşte şi a înfiinţat, în acelaş timp, şcoli pregătitoare pentru limba rusă şi internate spre a scăpă pe copii de gazde moldovene: «Despreţuiţi, — spunea el Bulgarilor din Bolgrad, — exemplul de nerecunoştinţă al acelora cari plătesc cu ură adâncă poporului rusesc binefacerile săvârşite pentru neatârnarea şi libertatea dăruită lor, pentru sângele vărsat de poporul rusesc, pentru isbă-

www.dacoromanica.ro

virea lor de jugul greu, pentru independența lor [1]).

Dar, cu toate măsurile de silnicie luate împotriva preoților moldoveni și cu toate sforțările mădularelor cârmuitoare bisericești de a rusifică prin cler poporul românesc, constatarea aceluiaș episcop Pavel, «că preotul N., de 37 ani — și de sigur ca el vor fi fost și ceilalți — este absolvent al seminarului, dar s'a sălbătăcit într'atâta în parochia lui moldovenească că acum vorbește prost rusește» [2]), este o dovadă că străduințele episcopului n'au dat roadele la cari el se așteptă.

Nici *prin armată* rezultatele rusificării n'au fost prea simțitoare. Erà natural ca soldații moldoveni, fiind trimiși în centre în cari nu puteau auzì graiul românesc, să-și fi însușit, vrând nevrând, limba rusească; dar, întorși odată pe la vetrele lor, unde femeile și copiii nu știau nici o vorbă rusească, uitau repede limba învățată în cazarmă.

Colonizările în Basarabia.

Dacă populațiunea Basarabiei care, la anexarea țării de către Ruși, erà în întregime românească a ajuns să aibă

[1]) Dr. P. Cazacu, *op. cit.* pag. 133.
[2]) Dr. P. Cazacu, *op. cit.* pag. 134.

www.dacoromanica.ro

astăzi 25% străini: ovrei, ucraineni, ruşi, etc., aceasta se datoreşte în cea mai mare parte *sistemului de colonizare*, întrebuinţat de guvernele dela Petrograd. Din diferite motive şi pe diferite căi, s'au introdus elemente străine în Basarabia: unii au venit ca refugiaţi de persecuţiunile religioase, — Basarabia trecând ca o ţară cu largi libertăţi şi în care nu se cunoşteau persecuţiile religioase, — alţii s'au pripăşit pe aci în urma diferitelor războaie, iar alţii, şi aceştia erau cei mai mulţi, s'au introdus prin satele şi oraşele moldoveneşti, fugind de recrutări — la început populaţia basarabeană eră scutită de recrutări — sau de proprietarii lor. Nu puţini au fost şi aceia cari s'au strecurat în această provincie ca vagabonzi. Numărul acestora va fi fost destul de mare, dacă guvernatorul Teodorov, el singur, a fost nevoit să expulzeze între 1834—1854 cam 48.000 de vagabonzi[1]).

S'au adus, de asemeni, de peste Nistru locuitori agricoli, industriaşi, meseriaşi, funcţionari, militari, preoţi, etc.

Tot astfel, pe lângă Ovreii aflaţi în Basarabia, la anexarea ei, şi cari nu vorbiau decât

[1]) I. G. Pelivan, *op. cit.* pag. 50.

www.dacoromanica.ro

jargonul sau limba moldovenească, s'au strecurat, cu timpul, cete întregi de ovrei din Polonia şi din restul Rusiei cari, neştiind graiul românesc, au înmulţit numărul străinilor din această ţară.

In deosebi, cele două extremităţi ale Basarabiei au avut să sufere mai mult de pe urma colonizărilor. In judeţul Hotin colonizarea, prin locuitori agricoli, cari să cultive numeroasele moşii ale boerilor români, trecuţi peste Prut, şi ale mănăstirilor, a fost aşà de puternică şi atât de timpurie, că sate întregi au fost rutenizate. Femeile din anumite sate spun astăzi că sunt rutence, nemai grăind graiul moldovenesc, dar originea li se vede uşor din faptul că uneltele cu cari se slujesc, de pildă cele de ţesut, păstrează numirile lor românesti: stative, tălpigi, sul, scripţi, catrinţă, etc., şi aceste femei nu cunosc numirile ruseşti sau ucrainene[1]).

In judeţele dela miazăzi, în afară de Moldovenii cari au ocupat locurile părăsite, după retragerea Turcilor, au mai venit şi o mulţime de Bulgari, de Albanezi şi de Cazaci cari au format acì o miliţie de graniţă, un fel de

[1]) Dr. P. Cazacu, *op. cit.* pag. 73.

www.dacoromanica.ro

corp de grăniceri. In partea din răsărit a Budgeacului au fost aduşi în 1814—1815 colonii întregi de *nemţi* din împrejurimile Varşoviei, iar în 1822 colonişti din Würtemberg şi din Bavaria. Tuturor acestora li s'a dat câte o moşioară de 60 deseatine de pământ, scutire de orice imposit, timp de 10 ani, libertate religioasă şi bani cu împrumut pentru instalare, iar Românii au fost siliţi să le aducă, gratuit, lemne de construcţie din ţinutul Orheiului; în 1823 a fost adusă la Şaba o colonie de *Elveţieni*. In Budgeacul dela gurile Dunării au fost aduşi la 1818, şi apoi la 1827, un număr mare de colonişti *Bulgari*, între cari şi mulţi *Găgăuţi*.

La 1861 s'a adus în Rusia legea de împroprietărire a ţăranilor, lege care s'a pus în aplicare şi în Basarabia în anul 1868. Impropriétărirea s'a făcut prin Banca Ţărănească, un fel de Casă Rurală. Oricine îşi arată dorinţa să fie împroprietărit, oricine dedeà o cerere de împroprietărire, erà trecut numai decât pe o listă; însă, în vreme ce pământul basarabean, şi în special regiunea dela Prut, erà dată tuturor Ucranienilor, ca proprietate, Moldovenilor li se înlesnià *emigrarea*. Propaganda

www.dacoromanica.ro

criminală, favorizată de guvernul rusesc, făcută printre ţăranii români, de a se strămută în regiunile nepopulate ale Siberiei, ale Caucazului, ale Amurului, ale Turchestanului, etc., făgăduindu-li-se fiecăruia câte 50—100 deseatine de pământ, transport gratuit şi unelte pe cheltuiala statului, a hotărît pe mulţi oameni simpli şi naivi să se ducă în «ţara făgăduinţii». Vânzându-şi, în grabă şi pe nimic, tot avutul lor de acasă, aceşti nenorociţi de ţărani români, au fost îngrămădiţi în vagoane de animale şi, după luni de zile de călătorie, cei mai mulţi, bolnavi şi prăpădiţi, au ajuns, câţi n'au pierit pe drum, în mizeria din Caucaz [1]).

Astfel mii de ţărani români au fost puşi pe drumuri în Ucraina, în Caucaz, în Siberia şi până pe coastele Oceanului Pacific. — O misiune militară română trimeasă, în timpul marelui războiu, la Vladivostoc, a găsit, spre marea ei uimire, vr'o 30,000 agricultori români prin regiunile din apropiere şi cari cereau să fie repatriaţi.

Cu toată această rusificare sistematică, pornită de guvernele dela Petrograd, populaţiunea moldovenească şi-a păstrat caracterul ei nea-

[1]) I. G. Pelivan, *op. cit.* pag. 51.

www.dacoromanica.ro

tins, aşa precum a fost lăsată în momentul anexării din 1812; nu numai atât, dar chiar Ruşii, în mijlocul Românilor, se românizau în a doua generaţie. De unde proverbul: *tata rus, mamă rus, da Ivan e Moldovan.* De aceea, ţinând seamă de caracterul specific al poporului român din Basarabia, caracter osebit de cel al poporului rus, n'au lipsit scriitori şi bărbaţi de stat ruşi cari, în mai multe rânduri, să sfătuiască guvernele dela Petrograd, ca, făcând aplicarea strictă a principiului naţionalităţilor, să retrocedeze României Basarabia şi să pună astfel capăt neînţelegerilor dintre statul român afiliat, tocmai din cauza răpirii acestei provincii, la Puterile Centrale şi dintre statul rusesc.

* * *

Basarabia după prăbuşirea ţarismului.

Odată cu căderea Imperiului moscovit şi a prăbuşirii ţarismului, puterea autorităţii ruseşti din Basarabia se clatină şi, de sub pojghiţa subţire a elementului străin suprapus, iese la iveală cu o vigoare de nebănuit, elementul românesc autochton care caută să-şi impună voinţa. Acest element n'a aşteptat

www.dacoromanica.ro

decât clipa prielnică, pentruca întreaga suflare românească să se mişte, precum de altfel s'a mişcat şi în 1905—1906, cu ocaziunea primei revoluţiuni ruse, — atunci ce e drept fără rezultat — şi să-şi facă dreptate, câştigându-şi libertatea călcată în picioare de forţa brutală din 1812 şi din 1878.

O telegramă oficială dela Petrograd, primită la 5 Martie 1917 şi adresată tuturor autorităţilor, spuneà că *Basarabia nu mai este sub imperiu şi că de acum înainte toţi se pot bucurà de libertate.* Ea a fost întâiul semnal că şî Moldovenii au scăpat de jugul moscovit. O manifestaţie la 10 Martie, pe străzile Chişinăului vestià şî marelui public evenimentul la care nimeni nu se aşteptase.

Un *congres bisericesc,* format din preoţi, mireni şi dascăli, este convocat pe ziua de 19—22 Aprilie. In el oratorii se declară pentru noul regim revoluţionar, pentru republica democratică şi pentru auto-determinarea popoarelor, însă înlăuntrul Rusiei. Se fac şi alte congrese. *Congresul învăţătorilor* din Chişinău şi din alte părţi ale ţării se declară, la îndemnul câtorva refugiaţi Ardeleni şi Bucovineni, pentru şcoala naţională.

www.dacoromanica.ro

Paralel cu aceste congrese, se ţinù la începutul lui Aprilie, congresul naţional ucrainian, la Chiev, în care se proclamă republica ucraineană autonomă, federată cu republicele ruseşti. Din pricina însă, a deosebirilor de vederi dintre Ucraineni şi Ruşi, republica moldovenească, departe de republica rusească, se găsià într'o situaţiune favorabilă. Incorporarea republicii moldoveneşti la republica Ucrainei nu s'a făcut, după cum ar fi dorit Ruşii şi prietenii Ruşilor.

Intre 8 şi 14 Septemvrie, a avut loc la Chiev *Congresul* tuturor popoarelor din Rusia. Cele mai de seamă hotărîri ale sale au fost: 1. Rusia să fie republică federativă şi democratică; 2. Fiecare naţionalitate din Rusia să aibă dreptul de autonomie naţională personală şi 3. Fiecare popor să-şi facă Constituantă naţională pe temeiul votului universal, egal, direct, secret, proporţional, cu participarea egală a femeilor.

Republica Moldovenească.

Din pricina neorânduielilor şi turburărilor de pe front şi din pricina haosului politic din Rusia, până să se facă alegeri pentru Constituantă rusească, s'a convocat, la 20

www.dacoromanica.ro

Octomvrie 1917, *Intâiul Congres al tuturor Moldovenilor din Rusia*, în care Congres s'au votat, cu unanimitate, temeiurile vieţii viitoare a ţării. Hotărîrile mai de seamă ale congresului au fost următoarele:

1. Singura formă de ocârmuire în Rusia să fie *republica federativă democratică.*

2. Având în vedere cultura naţională a neamului moldovenesc, şi trecutul său istoric plecând dela principiul proclamat de revoluţie că fiecare popor are drept de a dispune de soarta sa, pentru a realizà o unire mai strânsă a poporului moldovenesc, şi pentru a chezăşuì drepturile lui la o desvoltare şi autonomia culturală, economică şi naţională, întâiul congres al Moldovenilor din toată Rusia în unanimitate a hotărît: Basarabia se bucură de *autonomie teritorială* şi *politică.*

3. Se constitue, fără amânare, o armată naţională moldovenească de toate armele, precum şi unităţi mişcătoare moldoveneşti (cohortele).

4. Se constitue, de îndată, un *Sfat al Ţării*, pentru a administrà toate treburile Basarabiei autonome.

www.dacoromanica.ro

5. Să se împartă pământ ţăranilor şi să se oprească colonizările cu străini.

6. Să se naţionalizeze învăţământul şi să se organizeze activitatea extraşcolară.

7. Să se întreţină legături cu Românii de peste Nistru [1]).

8. Să se facă un Fond naţional.

După formarea — pe când trupele române încă nu intraseră în Basarabia — a *Sfatului Ţării,* alcătuit din toate organizaţiile şi grupările politice şi recunoscut de întreagă Basarabie, aleşii săi au fost convocaţi la Chişinău, în ziua de 21 Noemvrie, când s'a făcut şi deschiderea, în chip sărbătoresc, a şedinţelor sale. Reprezentanţii bisericii, ai justiţiei, ai sovietelor, ai armatei, ai naţionalităţilor şi ai partidelor politice au salutat cu căldură acest aşezământ al statului. Numeroase telegrame de felicitare şi de recunoaştere au sosit deopotrivă din toate părţile ţării.

---

[1]) Congresul a hotărît să susţină legături cu organizaţiile moldoveneşti de peste Nistru şi a le da acestora zece locuri în Sfatul Ţării; de a cere Radei ucrainene şi guvernului provizoriu să recunoască Moldovenilor de peste Nistru, din Caucaz, Siberia şi alte părţi aceleaşi drepturi pe care Moldovenii le recunosc altor naţionalităţi cari trăiesc în Basarabia autonomă.

www.dacoromanica.ro

Recunoaşterea *Sfatului Ţării* s'a făcut şi de unele autorităţi din afară. Astfel la 23 Noemvrie, Secretariatul general ucrainian — recunoscut de Rusia în tratativele formale cu aliaţii — invită pe reprezentanţii republicei moldoveneşti la o consfătuire la Chiev, cu alte republici, pentru formarea unui guvern federativ.— La 28 Noemvrie Sfatul Ţării e salutat de reprezentanţii armatei polone.— La 29 Noemvrie, în şedinţa Sfatului Ţării, se ceteşte o telegramă prin care se vesteşte numirea unui reprezentant al comisarilor poporului din Petrograd pe lângă Republica Moldovenească. — La 2 Decemvrie se ceteşte în Sfatul Ţării salutul primăriei din Chiev [1]).

In ziua de 2 Decemvrie, Sfatul Ţării proclamă oficial *Republica democratică moldovenească în federaţia statelor ruseşti.* Această republică este recunoscută, în afară de toate organizaţiunile din Basarabia, şi de Republica din Ucraina. Ca o dovadă despre aceasta, poate servi între altele, şi faptul că în timpul păcii

[1]) P. Cazacu *op. cit.* pag. 250. Sfatul Ţării a fost salutat chiar de reprezentantul Sovietelor, d. Caciban. *Déclarations faites par la délégation roumaine à la conférence russo-roumaine de Vienne*, pag. 12.

www.dacoromanica.ro

dela Brest-Litovsk, delegaţii ucraineni negociază fără să facă vr'o amintire despre Basarabia. Ei dovediau prin aceasta, în mod tăcut, că nu aveau nici o autoritate sau vre-o împuternicire să vorbească în numele Basarabiei. — De asemenea, guvernul din Ucraina declară delegatului militar român dela Chiev că nu se opune ca Basarabia să se unească cu România, dacă doreşte aceasta [1]).

Dezordinele de tot felul pricinuite de trupele ruseşti de pe frontul român, tâlhăriile săvârşite ziua în amiaza mare asupra conacurilor şi asupra oamenilor pacinici, distrugerea depozitelor şi a muniţiilor, într'un cuvânt, anarchia care se întinsese preste tot locul în urma debandadei armatei ruseşti, a făcut guvernul republicei moldoveneşti, abia la cinci zile numai după constituirea sa, să se prezinte înaintea Sfatului Ţării şi să-i ceară, pe lângă încredere, şi forţe militare şi mijloace spre a stârpì anarhia cere s'a întins peste tot locul şi deci şi în Capitală.

Pe de altă parte, Bolşevicii, după răsturnarea guvernului Kerenski, punând mâna pe

[1]) *La Bessarabie, continuité de l'élément roumanisé en Bessarabie*, pag. 7.

www.dacoromanica.ro

frânele guvernului, şi-au întins lucrarea lor şi asupra Basarabiei. Armata naţională, ca şi cohortele moldoveneşti, prin înrîurirea bolşevică, s'au destrămat şi tot felul de comitete, cari nu voiau să ştie de guvern, foiau prin toate oraşele basarabene.

Singurul mijloc de a scăpà din această nenorocită stare, erà să vinà trupele române cari, neputând fi înrâurite de germenele descompunerei, îşi păstraseră neatinsă unitatea şi coheziunea. Numai aceste trupe puteau să restabilească ordinea în ţară. De aceea, Şcerbacev, comandantul armatei ruseşti de pe frontul românesc, s'a văzut silit ca, alături de guvernul republicii moldoveneşti, să roage, printr'o invitaţie scrisă a Cartierului general rus, guvernul român dela Iaşi ca să trimeată trupe în Basarabia. Acestea trec, la 18 Ianuarie 1918, Prutul şi isbutesc, în scurtă vreme, să aducă ordine şi regulă acolo unde mai înainte stăpânià dezordinea şi anarchia.

Republica moldovenească independentă.

Odată ce trupele române s'au găsit în Basarabia, apărîndu-i fruntariile, contactul între guvernul şi conducătorii români de la

www.dacoromanica.ro

Iaşi şi guvernul şi conducătorii republicii moldoveneşti de la Chişinău devine din ce în ce mai des şi convingerea că provincia românească de peste Prut, nu putea să mai rămână atârnătoare de Rusia, îşi face din ce în ce mai mult loc în sufletele patrioţilor români din Basarabia. Iar, în urma declarării independenţei republicei ucrainene, provincia dintre Prut şi Nistru, rămânând cu totul despărţită de restul Rusiei, se proclamă, la 24 Ianuarie 1918, ca *Republică moldovenească independentă*. Iată proclamaţia ce s'a făcut cu acest prilej:

«Moldoveni şi popoare înfrăţite ale republicei moldoveneşti!

«Marea revoluţie rusească ne-a scos din întunerecul de robie, în care am trăit atâta amar de vreme, pe calea slobozeniei, dreptăţii şi frăţiei. Prin jertfele şi osteneala voastră a tuturor, ţara noastră, înfăptuindu-şi drepturile dobândite de revoluţie, de a-şi hotărî singură soarta, s'a declarat respublică democratică slobodă.

«Înfrăţiţi prin sângele vărsat sub steagurile revoluţiei, noi ne-am arătat dorinţa neclintită să trăim în unire cu toate republicele,

www.dacoromanica.ro

care s'au înfiinţat pe pământul foastei împărăţii ruseşti, alcătuind toţi la un loc Marea Republică, democratică, federativă, rusească.

«Dar vremurile sunt schimbătoare şi împrejurările politice de azi împiedică cu desăvârşire înfăptuirea acestei uniri. Republica democratică a Ucrainei, vecina noastră de peste Nistru, s'a proclamat neatârnată şi noi astfel ne-am trezit despărţiţi de Rusia şi respublicele alcătuite în vechile ei hotare.

«In astfel de împrejurări şi noi suntem siliţi să ne proclamăm în unire cu voinţa norodului : Republică, democratică, moldovenească slobodă, de sine stătătoare, şi neatârnată, având ea singură dreptul de a-şi hotârî soarta în viitor.

«Proclamarea neatârnării este o cerinţă politică a vremii, căci respublica moldovenească nu mai poate aşteptâ de la nimeni orînduirea vieţei sale şi popoarele respublicii trebuie să înţeleagă că viitorul lor atârnă numai de dânsele şi, că acest viitor poate să fie înfăptuit numai prin aşezământul înalt de ocârmuire — Sfatul Ţării—şi prin stăpânirea pusă de el — Sfatul Miniştrilor.

«Respublica moldovenească neatârnată îşi

www.dacoromanica.ro

pune ca scop pacea și înțelegerea prietenească în viața politică și economică, cu toate țările îndepărtate și vecine, socotind războiul ca cel mai vrășmaș dușman al noroadelor și țărilor. Deci, în politica sa din afară, respublica moldovenească neatârnată va urmări încheerea cât mai de grabă a păcii obștești democratice, în înțelegere cu toți întovărășiții.

«In politica sa lăuntrică respublica moldovenească neatârnată, chezașluind drepturi depline tuturor națiilor, va urmà mai departe cu întărirea slobozeniilor câștigate prin revoluție și vestite prin declarația Sfatului Țării de la 2 Decemvrie 1917.

«In deosebi, Sfatul Țării și Sfatul Miniștrilor respublicii moldovenești se va sili să cheme cât mai de grabă Adunarea poporană, pe temeiul glăsuirii obștești care va și hotârî desăvârșit rânduiala lăuntrică în țară și legăturile și de unire cu alte țări, dacă aceasta o va cere binele popoarelor respublicei noastre.

«In al doilea rând, Sfatul Țării și Sfatul Miniștrilor respublicii moldovenești neatârnate au de grijă să hotărască în cel mai scurt timp treaba pământului. Acesta va

www.dacoromanica.ro

trece în mâna plugarilor fără plată, pe temeiul împărţirii drepte, după cum s'a spus în declaraţia de la 2 Decemvrie.

«Afară de astea, Sfatul Ţării şi Stăpânirea republicii moldoveneşti au în vedere să lucreze, în cel mai scurt timp, un şir întreg de zăcoane şi măsuri, care să îndestuleze nevoile de azi ale ţării, în scopul de a o scoate din bezna întunerecului, sărăciei şi foamei.

«Moldoveni şi noroade înfrăţite ale republicii moldoveneşti!

«Suntem la cotitura cea mai însemnată a istoriei noastre. Dela conştiinţa şi înţelepciunea voastră atârnă viitorul ţării.

«Prin venirea oştilor frăţeşti române pe pământul republicei noastre, s'a întocmit o stare prielnică pentru munca harnică şi orânduită pe toate ogoarele vieţii. Oştile româneşti au venit să apere drumurile de fier şi magaziile de pâine pentru front; dar fiinţa lor pe pământul nostru ajută la azezarea rânduelii în ţară şi, de azi înainte, roada muncii fiecărui cetăţean al republicei este chezăsluită împotriva răufăcătorilor.

«Alt scop oştile româneşti pe pământul republicei noastre nu au. Toate svonurile, cumcă

www.dacoromanica.ro

Românii au venit să ne cuprinză ţara şi să ne stăpânească, nu se potrivesc cu adevărul şi se împrăştie de duşmanii respublicei noastre. Că oştile româneşti nu ne primejduesc neatârnarea, slobozenia şi drepturile câştigate prin revoluţie — chezăşie ne sunt Franţa, Anglia, şi America, cu mărturiile lor, precum şi declaraţiile împuterniciţilor României.

«Moldoveni şi noroade înfrăţite ale respublicei moldovene!

«Fiind încredinţaţi că zidirea vieţii noastre nu va fi atinsă de nimeni şi că nimic nu primejdueşte neatârnarea şi slobozeniile, dobândite prin revoluţie, noi vă chemăm pe toţi spre unire, spre muncă pacinică şi linişte, pentru binele şi folosul tuturor noroadelor respublicei democratice moldoveneşti, de acum şi pururea neatârnate.

Primită de Sfatul Ţării, la 24 Ianuarie 1918.

Unirea Basarabiei cu ţara-mumă.

Această republică moldovenească îndependentă nu puteă să aibă o viaţă trainică. Ei îi lipsiau toate însuşirile cari asigură vieaţa unui stat. N'aveà armată — fruntăriile sale, după alungarea bolşevicilor erau apărate de oş-

www.dacoromanica.ro

tirea românească — n'avea un corp diplomatic pentru legăturile internaţionale şi n'aveă mai presus de toate, experienţa unor bărbaţi de stat încercaţi. De aceea, eră lucru firese ca manifestările ce se produseseră pentru unirea cu România să se accentueze din ce în ce mai mult. Guvernul de la Iaşi însă, cu toate că «*primise de la puterile centrale asigurări în privinţa Basarabiei*», cu toate că a avut asentimentul Germaniei, Austro-Ungariei, Bulgariei, şi Turciei, puteri cu cari fusese silit de împrejurări şi mai ales de trădarea rusească să încheie pace, n'a primit totuş propunerea de unire, de cât numai după ce Sfatul Ţării şi Guvernul Republicei a cerut formal această unire. In şedinţa memorabilă de la 27 Martie 1918 Sfatul Ţării a adus următoarea hotărîre:

«*Republica democratică moldovenească (Basarabia), în hotarele ei dintre Prut, Nistru, Dunăre, Marea Neagră şi vechile graniţe cu Austria, ruptă de Rusia acum mai bine de o sută şase ani din trupul vechei Moldove — în puterea dreptului istoric şi a dreptului de neam, pe baza principiului că norodele singure să-şi hotărască soarta lor — de azi înainte şi pentru totdeauna, — se uneşte cu mama sa, România*».

www.dacoromanica.ro

Această rezoluțiune se votează cu 86 voturi pentru, 3 contra și 36 abțineri.

Se înțelege dela sine că dacă Sfatul Țării ar fi votat unirea cu Ucraina, unirea s'ar fi făcut cu această țară.

Primul ministru român care nu asistase la ședință, fiind pus în cunoștință de rezultatul votului a declarat: «În numele poporului românesc și a regelui României, cu adâncă emoțiune și cu falnică mândrie iau act de hotărîrea quasi-unanimă a Sfatului Țării și la rândul meu declar, că de azi înainte Basarabia este pentru vecie unită cu România. In aceste clipe mari să ne închinăm cu smerenie în fața geniului rassei noastre, care după o despărțire de un veac și mai bine, găsește singur calea firească, să-l ducă la mântuire, calea firească arătată de istorie. — Să ne unim cu toții inimile și să strigăm împreună și cu cei ce s'au abținut: trăiască România una și nedespărțită!».

Unirea Basarabiei cu patria-mumă se făcuse sub oarecari condițiuni, între cari cea mai de seamă eră reforma agrară.

Evenimentele internaționale, în timpul acesta, se desfășoară cu o repeziciune uimitoare.

www.dacoromanica.ro

Puterile centrale se prăbuşesc şi aliaţii câştigă biruinţa.

După înfrângerea Nemţilor şi după unirea Ardealului şi a Bucovinei, este convocat, la 27 Noemvrie, Sfatul Ţării ca să voteze distribuirea de pământ ţăranilor. Odată cu votarea acestei reforme, Sfatul Ţării a votat şi următoarea rezoluţiune:

«In urma unirii cu România a Bucovinei, Transilvaniei, Banatului şi părţilor ungurene, locuite de Români, în hotarele dela Nistru până la Tisa, Sfatul Ţării declară că renunţă la condiţiunile unirii, stabilite în actul dela 27 Martie 1918, fiind convins că în România tuturor Românilor regimul curat democratic va fi asigurat. Sfatul Ţării, până la adunarea constituantă a tuturor Românilor, care se va alege pe baza votului universal, după ce a resolvit chestia agrară, după nevoile şi cererile populaţiei, anulează celelalte condiţiuni din actul de unire dela 27 Martie 1907 şi *declară unirea Basarabiei fără condiţiuni în România Mare*».

In urma acestei hotărîri, Sfatul Ţării se disolvă, iar guvernul directorilor demisionează, încredinţând puterea lor Parlamentului şi Guvernului român din Bucureşti.

www.dacoromanica.ro

Tratatul dela Paris în privința unirei Basarabiei.

Actul unirii a fost consfințit în urmă de Tratatul dela Paris.

Iată textul acestui tratat pentru unirea Basarabiei cu România. El a fost încheiat la Paris la 28 Octombrie 1920.

Imperiul Britanic, Franța, Italia, Japonia, principalele Puteri aliate și România:

Considerând că, în interesul păcii generale în Europa, trebuie asigurată încă de pe acum în Basarabia o suveranitate care să corespunză la aspirațiile populațiunii și să garanteze minorităților de rassă, religiune sau limbă, protecțiunea ce le este datorită;

Considerând că, din punctele de vedere geografic, etnografic, istoric și economic, unirea Basarabiei cu România este pe deplin justificată;

Considerând că populațiunea Basarabiei a manifestat dorința de a vedeà Basarabia unită cu România;

Considerând, în sfârșit, că România din propria ei voință dorește să dea garanții sigure de libertate și dreptate, fără deosebire de rassă, de religiune sau de limbă, conform cu Tratatul semnat la Paris, la 9 Decemvrie 1919, locui-

www.dacoromanica.ro

torilor atât ai vechiului Regat al României, cât şi ai teritoriilor de curând transferate,

Au hotărît să încheie Tratatul de faţă şi au desemnat pe plenipotenţiarii lor,

Cari s'au înţeles asupra stipulaţiunilor următoare:

Art. 1. — Inaltele părţi contractante declară că recunosc suveranitatea României asupra teritoriului Basarabiei, cuprins între frontiera actuală a României, Marea Neagră, cursul Nistrului dela gura sa până la punctul unde este tăiat de vechiul hotar dintre Bucovina şi Basarabia şi acest vechiu hotar.

Art. 2. — O comisiune compusă din trei membri, dintre care unul va fi numit de Principalele puteri aliate, unul de România şi unul de Consiliul Societăţii Naţiunilor pe seama Rusiei, va fi constituită în termen de 15 zile, cu începere dela punerea în vigoare a Tratatului de faţă, spre a fixà pe teren noua linie de fruntarie a României.

Art. 3. — România se obligă a respectà şi a face să fie riguros respectate pe teritoriul Basarabiei, arătat la art. 1, stipulaţiunile Tratatului, semnat la Paris la 9 Decemvrie 1919 de către Principalele Puteri aliate

www.dacoromanica.ro

şi asociate cu România şi anume: a asigurà locuitorilor, fără deosebire de rassă, de limbă sau de religiune, aceleaşi garanţii de libertate şi dreptate ca şi celorlalţi locuitori din toate ţinuturile, ce fac parte din Regatul României.

Art. 4. — Naţionalitatea română va fi dobândită în deplin drept, cu excluderea oricăreia alteia, de către supuşii fostului imperiu al Rusiei, stabiliţi pe teritoriul Basarabiei, arătat la art. 1.

Art. 5. — In termen de doi ani, cu începere dela punerea în vigoare a Tratatului de faţă, supuşii fostului imperiu al Rusiei, în vârstă de mai mult de 18 ani şi stabiliţi pe teritoriul Basarabiei, arătat la art. 1, vor puteà optà pentru orice altă naţionalitate ar puteà dobândì.

Opţiunea soţului va atrage după şine pe aceea a soţiei şi opţiunea părinţilor va atrage după sine pe aceea a copiilor lor în vârstă de mai puţin de 18 ani.

Persoanele cari vor fi exercitat dreptul de opţiune, prevăzut mai sus, vor trebuì, în cele 12 luni următoare, să-şi transporte domiciliul în Statul, în favoarea căruia vor fi optat.

Ele vor puteà să-şi păstreze bunurile imo-

www.dacoromanica.ro

biliare pe cari le-ar posedà pe teritoriul român. Ele vor puteà să ia cu dânsele bunurile lor mobile de orice natură, asupra cărora nu se va impune nici o taxă de ieşire.

Art. 6. — România recunoaşte ca supuşi români, cu deplin drept şi fără nici o formalitate, pe supuşii fostului imperiu al Rusiei, născuţi pe teritoriul Basarabiei, arătat la art. 1, din părinţi domiciliaţi acolo, chiar dacă la data punerii în vigoare a tratatului de faţă ei înşişi nu şi-ar aveà domiciliul pe zisul teritoriu. Totuş, în termenul celor doi ani, cari vor urmà punerii în vigoare a tratatului de faţă, aceste persoane vor puteà declarà în faţa autorităţilor române competente, din ţara în care îşi au reşedinţa, că renunţă la naţionalitatea română şi ele vor încetà atunci de a fi socotite ca supuşi români. In această privinţă, declaraţiunea soţului va fi socotită valabilă pentru soţie şi acea a părinţilor va fi socotită valabilă pentru copiii în vârstă de mai puţin de 18 ani.

Art. 7. — Inaltele părţi contractante recunosc că gura Dunării, numită gura Kiliei, trebuie să treacă sub jurisdicţiunea Comisiunei Europene a Dunării.

www.dacoromanica.ro

In aşteptarea încheerii unei convenţiuni generale cu privire la regimul internaţional al căilor de comunicaţie pe apă, România se obligă de a aplică, în ceeace priveşte porţiunile din sistemul fluvial al Nistrului, care pot fi cuprinse pe teritoriul ei sau care alcătuesc fruntariile acestui teritoriu, regimul prevăzut în paragraful I al art. 332 şi în articolele 333—338 din tratatul de pace cu Germania încheiat la 28 Iunie 1919.

Art. 8.— România îşi va asumă responsabilitatea pentru partea proporţională ce revine Basarabiei din datoria publică a Rusiei, precum şi din celelalte angajamente printr'o convenţiune particulară între Principalele Puteri aliate şi asociate de o parte şi România de altă parte.

Această convenţiune va fi pregătită de către o comisiune arătată de zisele Puteri. In cazul în care comisiunea nu ar ajunge la un acord în termen de doi ani, chestiunile în litigiu vor fi supuse fără întârziere la arbitrajul Consiliului Societăţii Naţiunilor.

Art. 9. — *Inaltele părţi contractante vor învita Rusia să adere la Tratatul de faţă, de îndată ce va există un guvern rus recu-*

www.dacoromanica.ro

noscut de ele. Ele își rezervă dreptul de a supune arbitrajului Consiliului Societății Națiunilor toate chestiunile, cari ar puteà fi ridicate de guvernul rus cu privire la detaliile acestui Tratat, fiind bine stabilit că fruntariile definite de acest Tratat precum și suveranitatea României asupra teritoriilor, pe care le cuprinde, nu vor puteà fi puse în discuțiune.

Se va procedà la fel în ce privește toate dificultățile ce ar puteà naște ulterior din aplicarea sa (a Tratatului).

Tratatul de față va fi ratificat de puterile semnatare. El nu va intrà în vigoare decât după depunerea acestor ratificări și cu începere dela intrarea în vigoare a Tratatului, semnat de Principalele Puteri aliate și asociate și România la 9 Decemvrie 1919.

Depunerea ratificărilor va avea loc la Paris.

Făcut la Paris, în 28 Octomvrie, una mie nouă sute douăzeci, într'un singur exemplar care va rămâneà depus în arhivele guvernului Republicei Franceze și de pe care vor fi remise copii autentice fiecăreia din Puterile semnatare ale Tratatului.

Drept care Plenipotențiarii de mai jos, ale

www.dacoromanica.ro

căror depline puteri au fost recunoscute în bună şi cuvenită formă, au semnat tratatul de faţă».

L. S. Derby, L. S. Andrew Fischer, L. S. L. S. G Leygues, L. S. Jules Cambon, L. S. Bonin, L. S. K. Ishii, L. S. Take Ionescu, L. S. D. I. Ghica.

Acest Tratat a fost ratificat până acum, în afară de România, de Anglia şi Franţa.[1])

[1]) Cu prilejul ratificării Tratatului, primul ministru al Franţei, a rostit următoarele cuvinte:

«Cele trei articole prime ale tratatului din Paris, a spus d-l Poincaré, recunosc suveranitatea României asupra Basarabiei, sub rezerva de a fi recunoscute locuitorilor acestei ţări aceleaşi libertăţi ca şi locuitorilor din celelalte părţi ale Regatului.

«In remarcabilul său raport, d-l Farges v'a expus că populaţia Basarabiei este moldovenească prin aspect, rassă, limbă şi prin toate interesele economice. Dar el ar fi putut să adauge acestor consideraţiuni şi alte argumente de ordin istoric.

«Moldova, ocupată de Turci, ca şi toate teritoriile dunărene, a fost cotropită în secolul al 18-lea de Ruşi, în special în 1774, şi abia în 1792, prin tratatul de Iaşi, ţara complect ruinată prin rechiziţiile ruseşti, a fost restituită Turciei.

«Este curios de a vedeà azi pe Bolşevici revendicând moştenirea imperialistă a Caterinei II. (Exclamaţii şi protestări în extrema stângă. Vii aplauze pe celelalte bănci).

D-l Marcel Cachin: «Sunt peste o sută de ani de atunci»

www.dacoromanica.ro

Refuzul Sovietelor de a recunoaşte unirea Basarabiei.

Deşi unirea Basarabiei cu ţara-mamă s'a făcut, păstrându-se toate formele legale şi s'a făcut pe temeiul dreptului istoric, geografic, etnografic şi economic şi deşi această unire a fost recunoscută şi ratificată de

D-l Poincaré: «Eu credeam, d-le, că dreptatea nu se prescrie. După o nouă ocupaţie rusească, tratatul din Bucureşti, în 1812, a consacrat această ocupaţiune şi d-l Rambaud, într'un articol scris în 1897, în momentul alianţei ruse, a descris, care a fost, sub acest regim, disperarea populaţiunilor moldovene, smulse astfel datinelor lor. Rusia, de altfel, a înţeles perfect această situaţie şi a făcut din această ţară o provincie deosebită.

«N'am nevoe să amintesc că în 1856, tratatul din Paris a modificat odată mai mult statutul Basarabiei, dar în 1878, prin tratatele de San-Stefano şi Berlin, cu tot ajutorul pe care Românii îl daseră în mod spotan Rusiei, aceasta din urmă şi-a însuşit din nou Basarabia, oferind Dobrogea ca compensaţie.

«Pierderea Basarabiei a fost viu resimţită de Români, mai viu încă după înălţarea principatelor la Regat, când au luat o conştiinţă mai profundă de unitatea lor naţională

«Indată după defecţiunea rusă, locuitorii Basarabiei au proclamat unirea lor cu România, unire consacrată în 27 Martie 1918, la un congres, unde nu erau întruniţi numai cum a spus d-l Morucci, militari, dar şi savanţi, agricultori, cetăţeni de orice ordin.

«Dacă autorii amendamentului, care vi s'a spus interpretează, cum este probabil, gândul sovietelor, ei sunt deci, o repet, moştenitorii imperialismului ţarilor. (Râsete ironice pe diverse bănci. Protestări la extrema stângă). Guvernul britanic a ratificat unirea Basarabiei cu România în 1922,

www.dacoromanica.ro

Marile Puteri aliate şi deşi, în sfârşit, pentru această unire se dobândise învoirea Puterilor Centrale, duşmane României şi, în 1918, consimţământul chiar al Sovietelor, totuş astăzi Guvernul bolşevic, urmând politica imperialistă a ţarilor, ne tăgăduieşte drepturile noastre

---

în momentul în care d-l Loyd George negocià cu sovietele: căci recunoaşterea «de jure» de care era vorba atunci nu se aplică decât ţinuturilor ruseşti cari au acceptat autoritatea sovietelor; Basarabia nu se află în cazul acesta.

«Nu s'a procedat oare astfel pentru Finlanda şi pentru ţinuturile baltice cari, nici ele, n'au recunoscut sovietele?

«Articolul 9 stipulează că Rusia va fi invitată să adere la tratat, îndată ce va există un guvern rus recunoscut de puterile contractante.

«Cerând ratificarea acestui tratat, nu prejudecăm, cum n'a făcut nici Anglia, viitorul relaţiilor noastre cu Rusia. In schimb viitorul relaţiilor noastre cu România este interesant. Amicii noştri români ar fi foarte rău impresionaţi prin întârzieri prea lungi.

«Ei au angajat negocieri cu sovietele; faptul că tratatul de Paris nu este încă ratificat de Franţa este de natură să-i jeneze în aceste negocieri.

«Am toată încrederea că Franţa va da României o dovadă de amiciţie la care această ţară va fi foarte sensibilă şi pe care ea o aşteaptă cu nerăbdare». (Aplauze la centru, la dreapta şi pe diverse bănci din stânga).

Iar la protestul Comisarului Sovietelor Cicerin, primul ministrul al Franţei, a răspuns următoarele:

«Ratificarea de către parlamentul francez a tratatului dela 28 Octombrie 1920 încheiat de către Anglia, Franţa, Italia, şi Japonia de o parte, şi România de altă parte, recunoscând suveranitatea României asupra Basarabiei, a provocat

www.dacoromanica.ro

asupra provinciei românești dintre Prut și Nistru. Ei cer *plebiscitul* pentru Basarabia. Fără să țină seamă de contrazicerea în care se găsesc de a cere plebiscit pentru Basarabia, câtă vreme ei nu l-au cerut pentru Statele creiate din nou prin deslipirea lor dela Rusia

---

protestarea guvernului sovietic, care vede în deciziunea parlamentului francez o intervenție arbitrară de natură a compromite consolidarea păcei în această parte a Europei Ministrul de externe francez amintește că puterile aliate au găsit de comun acord că tradiția istorică, situația etnografică și economică a Basarabiei, precum și voința clar exprimată a locuitorilor legitimează unirea populației românești a acestei provincii cu România.

«Parlamentul francez nu puteà să aibă alte motive decât acelea cari au fost luate în considerație de către parlamentul englez care a ratificat acest tratat, fără ca această măsură să fie considerată ca un obstacol pentru restabilirea bunelor raporturi între Anglia și Rusia.

«Guvernul francez se ridică, în special, în contra interpretării după care tratatul în chestie ar constitui o violare a drepturilor populațiunei basarabene.

«Guvernele aliate au recunoscut suveranitatea României asupra Basarabiei numai după declarația votată de Sfatul Țării care are următorul conținut: Republica democrată a Basarabiei, limitată de Prut, Nistru, Marea Neagră și vechea frontieră austriacă, care a iost ruptă din corpul vechei Moldove, de peste 100 de ani de către Rusia, tare pe dreptul său istoric, precum și pe dreptul său de înrudire și bazându-se pe dreptul popoarelor de a decide ele singure de soarta lor, se unește cu începere de azi pentru totdeauna cu patria-mumă, cu România».

«De altminteri articolul 9 al tratatului prevede că Rusia

www.dacoromanica.ro

şi nu l-au admis nici pentru propria lor ţară care şi-a schimbat regimul ţarist într'un regim comunist, Sovietele contestă dreptul Sfatului Ţării de a fi proclamat unirea, deşi acest Sfat al Ţării s'a constituit la fel şi după aceleaşi norme ca şi Parlamentele din Ucraina, Estonia, Lettonia şi Lituania. Sovietele n'au cerut acestor state plebiscitul, fiindcă au găsit îndestulător, pentru crearea unui Stat, caracterul naţional al populaţiunilor respective.

In afară de aceasta, dela 1918 şi până astăzi, *cele trei alegeri generale pentru parlament,* alegeri făcute în temeiul votului universal, egal, direct, secret, proporţional şi obligator, au trimes în Cameră şi Senat, reprezentanţi ai întregei populaţiuni basarabene, guvernamentali sau în opoziţie, cari însă, cu toţii, au recunoscut actul unirii, fără ca cineva dintre ei să fi ridicat măcar o vorbă împotriva unirii; toţi parlamentarii Basarabiei au fost şi sunt reprezentanţii acestei uniri.

---

va fi invitată să adereze la această convenţiune în aşa mod ca situaţia să poată fi regularizată, după cum s'a procedat cu noile formaţiuni de State independente dela frontiera occidentală a Rusiei, în conformitate cu principiul libertăţii popoarelor de a dispune ele însile de soarta lor, principiu care a fost proclamat pentru întâia oară de Rusia».

www.dacoromanica.ro

Ţinuta guvernului bolşevic este astăzi cu atât mai de neînţeles, cu cât politica urmată altă dată de ţarism de a ajunge la Constantinopol, politică care a explicat şi răpirea Basarabiei în 1812 şi 1878, nu mai poate să fie astăzi adusă la îndeplinire, întru cât, ca să ajungă astăzi până la malurile Bosforului, ar trebuì să treacă peste trupul unor popoare conştiente de rolul şi menirea lor în lume.

Această ţinută e în contrazicere, de altfel, şi cu declaraţiunea ce au făcut Sovietele în şedinţa de la 28 Martie 1924 la Viena, când au afirmat că «ele nu susţin drepturile lor «istorice asupra Basarabiei, şi nici nu insistă «asupra păstrării acestei ţări în sânul Sovie«telor» [1]). Ele cer, în aparenţă, numai îndeplinirea unei formalităţi — plebiscitul. — Plebiscit ar puteà fi întrebuinţat numai într'o ţară în care n'ar existà o mare majoritate naţională. In Basarabia însă, în care 75 % din populaţiune sunt Români şi în care chiar după statistica din 1897 numai 8,05% sunt Ruşi şi 19,75 % Ucraineni, plebiscitul este

[1]) *Declaraţiunile delegaţiunei române la Conferinţa ruso-română dela Viena.* pag. 22.

www.dacoromanica.ro

numai un pretext de a nu recunoaşte dreptatea cauzei româneşti.

De altfel, Doctorul Cristea Rakowski, preşedintele republicei sovietice a Ucrainei, fost ambasador, în timpul din urmă, al Rusiei sovietice la Londra, iar astăzi reprezentant al aceleeaşi Rusii la Paris şi unul dintre fruntaşii Bolşevismului rusesc, a recunoscut, înainte de căderea ţarismului drepturile României asupra Basarabiei — deşi azi şi-a schimbat părerile — şi a înfierat, în termeni foarte aspri actul de violenţă al puterii moscovite care a răpit prin silnicie ţării noastre o provincie curat românească.

Astfel la serbarea dela 1 Mai 1912, stil nou, Doctorul Racowski a rostit la Bucureşti o cuvântare, publicată în «România Muncitoare» din 29 Aprilie stil vechiu, în care între altele spunea: «Astăzi se vorbeşte mult de fapta hrăpăreaţă, de actul mârşav al unui stat străin, care prin perfidie a cucerit un teritoriu, care nu era al lui, care era populat de români. Vorbesc de Basarabia.

«Dar oligarhia noastră nu are curajul să tragă consecinţele din acest fapt. Noi ne punem întrebarea:

www.dacoromanica.ro

«Cum s'a putut ca o țară oricât de mare și de puternică ar fi ea, cum e Rusia, după ce i-am dat ajutorul armatei noastre, după ce ne-a dat cuvântul de onoare că va respectă integritatea teritoriului nostru, cum s'a putut dedă la această felonie, să ne răpească o parte din teritoriul nostru, și anume Basarabia?

La 29 Aprilie 1912, stil vechiu, numai șapte zile mai târziu, doctorul Rakowsky ia cuvântul la un mare meeting socialist din Brăila.

Acì a spus între altele:

«Peste câteva zile — spune el muncitorilor adunați, după «Viitorul» de atunci, în număr de opt mii, — peste câteva zile veți fi convocați pentru a protestă împotriva unui fapt mișelesc, răpirea Basarabiei.

«Cu această ocazie să puneți toată chestia pe tapet, să întrebați a cui e vina. Să nu vă mulțumiți cu protestări platonice, să cereți autorii. Autorul prim e imperiul care a cucerit și subjugat atâtea popoare»..

Acelaș doctor Rakowski, cu prilejul centenarului răpirii Basarabiei, spuneà la 10 Mai 1912, într'un manifest în care arătà cu deamănuntul cum țarismul a rupt de două ori această țară dela trupul României, «Anexând

www.dacoromanica.ro

Basarabia, absolutismul rusesc rămâneă credincios *politicei sale prădătoare*» şi, la sfârşitul întrunirei ce s'a ţinut cu acest prilej, s'a votat moţiunea prin care «s'a vestejit *politica de cucerire a absolutismului rusesc* în Basarabia, Finlanda, Polonia şi Caucaz» [1]).

Republica moldovenească de peste Nistru

De altfel însuş faptul că Rusia sovietică a găsit cu cale să înfiinţeze dincolo de Nistru, în Ucraina, o republică moldovenească pentru cele câteva sute de mii de români, este o dovadă că chiar Bolşevicii recunosc, indirect, că Basarabia este o ţară românească, locuită de români.

La întrebarea făcută în această cestiune de d-l senator G. Ghibănescu, d-l prim ministru I. I. C. Brătianu a făcut zilele trecute următoarea declaraţiune:

«Nu avem o informaţiune oficială despre înfiinţarea acestei republici. Insă, după toate informaţiunile ce ne-au venit, este probabil că s'a înfiinţat, cu asentimentul şi cu îndemnul guvernului dela Moscova o asemenea republică moldovenească peste Nistru.

[1]) *Adevărul*, 10 Maiu, 1924.

www.dacoromanica.ro

«Nu am să examinez acum acì cari au fost intenţiunile momentului, pentru care o asemenea republică s'a înfiinţat. Eu vreau să examinez chestiunea mai de sus şi mai în depărtare. Noi, Românii, nu ne putem îngrijorà, ci, din contră, ne putem bucurà că un stat vecin a recunoscut că în revendicările noastre teritoriale nu am mers atâta de departe, cât s'ar fi cuvenit (aplauze prelungite).

Vijeliile societăţei, ca şi acelea ale atmosferei, sunt trecătoare. Timpurile normale vor revenì şi este un fapt preţios care s'a creiat pentru desvoltarea statului şi a neamului nostru, recunoaşterea acestui adevăr prin înfiinţarea unui stat moldovenesc la fruntariile noastre de est».

www.dacoromanica.ro

ADAUSUL I

Serbarea aniversării a VI-a a Unirii Basarabiei, la 9 Aprilie 1924.

Împlinirea a şase ani dela Unirea Basarabiei cu patria-mumă a fost prilej pentru mari manifestări naţionale, în ţara întreagă şi mai ales în Chişinău.

Aniversarea s'a prăznuit printr'o mare sărbătoare, la care au luat parte toate autorităţile şi întreg publicul românesc; a fost o grandioasă demonstraţie de conştiinţă şi de solidaritate naţională.

La serbările dela Chişinău au luat parte, pentru întâiaş dată dela unire, întreg guvernul, parlamentul, reprezentanţii culturei şi ai tuturor instituţiunilor româneşti din ţară.

Din multele discursuri rostite cu această ocaziune, reproducem numai pe cele următoare. Ele au culminat prin declaraţia d-lui

www.dacoromanica.ro

Prim-Ministru, făcută în faţa miilor de ţărani strânşi în jurul fostului local al Sfatului Ţării:

«Unirea Basarabiei cu patria-mumă nu poate fi ştirbită de nicio forţă din lume.

«România, prin conducătorii ei de azi şi de totdeauna, este hotărîtă să apere Basarabia românească pe orice cale şi prin orice mijloace».

www.dacoromanica.ro

I Rugăciunea I.P.S.S. Arhiepiscopului Gurie cetită în Biserica Catedrală din Chișinău

Dumnezeule atotțiitorule, făcătorul cerului și al pământului, care la început dintr'un singur om ai făcut tot neamul omenesc, apoi prin amestecarea limbilor l'ai despărțit în diferite națiuni, cărora le-ai orânduit hotarele locuințelor lor. Tu ai destinat pentru poporul românesc această țară împodobită de munți, văi, păduri și rîuri care se numia «Dacia fericită», în care curge miere și lapte.

Această bogăție a țărei ce ne-ai dat-o spre locuință, totdeauna a atras ochii plini de lăcomie ai vecinilor noștri, cari în cursul veacurilor ne distrugeau, ne învrăjbiau între noi înșine și ne țineau în robie despărțiți, ca să fim noi slabi și ei tari, noi săraci și întunecați și ei bogați și luminați. In aceste vremuri grele, strămoșii noștri aflau mângâierea numai în credință, în pronia dumnezeească și în nădejdea că va veni odată ceasul răsplătirei suferințelor și mila Ta îi va întâmpină.

Nădejdea lor nu i-a rușinat, Doamne. Tu, milostivindu-Te spre neamul nostru, ai ridicat din mijlocul lui oameni mari și luminați, cari în 1859

www.dacoromanica.ro

au înfăptuit unirea principatelor sub domnia voevodului Alexandru Ion Cuza și le-ai ajutat cu încetul să facă țara independentă și tare, iar în zilele noastre, după războiul mondial, ne-ai dăruit bucuria de a vedeà pe toți Românii uniți într'un singur stat, sub sceptrul Majestății Sale Regelui Ferdinand.

Ne închinăm nemărginitei Tale iubiri de oameni, căci numai Tu ai putut să desrobești Transilvania, Bucovina și Basarabia de sub domnia străină și să le întruneşti în țara-mumă, România.

Mulțumindu-Ți, Doamne, Te rugăm: iartă păcatele celor ce și-au sacrificat viața pentru înfăptuirea visului nostru de veacuri și le dă lor fericirea cerească. Întărește și păzește, Doamne, pe Ferdinand, regele tuturor Românilor, împreună cu întreaga sa dinastie și ajută-ne nouă tuturor să ne unim sufletele în iubirea unora către alții și către patrie și neam, în îndeplinirea datoriilor noastre de buni și cinstiți cetățeni, ca să facem țara noastră unită, tare și mare, și să putem strigà totdeauna, cu toată inima: Slavă Ție, dătătorului nostru de bine în vecii vecilor! Amin»

II. Cuvântarea I. P. S. S. Arhiepiscopului Gurie rostită de pe solea Bisericii Catedrale din Chișinău

Sărbătorim astăzi strălucit Unirea Basarabiei cu Țara-mumă, România. Mare este sărbătoarea aceasta și de mare însemnătate.

www.dacoromanica.ro

Dându-ne seama de rostul şi sensul acestei sărbători naţionale, nu putem s'o asămănăm cu alta, de cât cu strălucita sărbătoare din istoria vieţei creştineşti, care se numeşte Dumineca Mare.

Unirea Basarabiei, a Republicei moldoveneşti dintre Prut şi Nistru, s'a declarat de Sfatul Ţărei, Parlamentul Republicei, la 27 Martie 1918. Cu patru luni înainte, la 27 Noembrie 1917, Moldovenii din Basarabia au înfiinţat Sfatul Ţărei, care a declarat Basarabia de Republică moldovenească independentă.

La deschiderea Sfatului Ţărei, eu am avut ocazia să compar, în cuvântarea mea, acest eveniment cu vedenia proorocului Iezechiel despre câmpul acoperit cu oase. Cum oasele de pe câmp au început cu mare huet a se adună, os către os şi încheetură către încheetură, şi s'au format trupurile şi în ele Dumnezeu a însuflat duh viu, aşa şi noi, Moldovenii, uscaţi ca oasele, lipsiţi de viaţă naţională, ne-am adunat şi am format trupul politic, Sfatul Ţărei.

Prin deschiderea Sfatului Ţărei s'a făcut învierea noastră naţională.

Republica moldovenească independentă nu puteà existà, fiindcă noi n'aveam nici destui oameni luminaţi pentru conducerea trebilor statului, nici forţa necesară pentru întărirea şi păstrarea libertăţei noastre naţionale. Cunoscând aceasta şi îndemnat de rudenia de sânge a noastră cu fraţii din Regatul român, Sfatul Ţărei a declarat unirea cu România.

Dacă prin deschiderea Sfatului Ţărei s'a făcut învierea noastră, apoi prin unirea cu fraţii români

www.dacoromanica.ro

de dincolo de Prut puterile noastre s'au întărit, precum prin pogorîrea Sfântului Duh asupra apostolilor s'a întărit spiritul lor, şi ei au început a propoveduì cuvântul Domnului fără frică, descoperit. Viaţa naţională românească în provincia noastră a luat un puternic avânt; de peste Prut a străbătut apa vie de cultură şi viaţa naţională ca dintr'un izvor nesecat, din marea largă a românismului, împreună cu forţele militare, ale glorioasei armate, care ne-a asigurat ordinea şi libertatea.

Răpede s'au naţionalizat instituţiile noastre, mai ales şcolile primare şi secundare, mergând înainte sfânta biserică ortodoxă, căci ea, şi în trecut, a fost tot moldovenească. Aceasta o puteţi vedeà chiar în catedrala aceasta, unde cu atâta evlavie se oficiază sfintele slujbe şi unde cu atâta măestrie se cântă numai în româneşte, pe când în trecut nu erà permis nici un vozglas în limba noastră.

Unirea Basarabiei cu Ţara-mumă ne-a asigurat libertatea noastră, a Moldovenilor dintre Prut şi Nistru,naţională prin sprijinul, ajutorul şi îndemnul forţelor intelectuale şi militare ale tuturor Românilor contra pretenţiilor asupritorilor de eri.

Sărbătorim astăzi şase ani de vieaţă liberă naţională, de când copiii noştri nu mai sunt siliţi să înveţe carte numai în limba străină, ci învaţă limba mamei şi repede termină şcoala, uşor deprind învăţăturile bune şi folositoare, de când în bisericile noastre oamenii noştri nu mai sunt nevoiţi să asculte cetirile şi cântările în limba neînţeleasă lor.... ci sufletul nostru naţional se dezvoltă slobod, ne-

www.dacoromanica.ro

ştinghirit, ci sprijinit, ajutat şi îndemnat de întregul neam dela Tisa până la Nistru. Precum cel ce a gustat cele dulci nu voeşte cele amare, precum cel ce a trăit o clipă de viaţă liberă, nu primeşte a fi robit, aşa şi noi, Moldovenii basarabeni, nu voim altă viaţă decât în unire cu tot neamul românesc ; în aceasta stă tăria noastră, după proverb : «unde-i unul, nu-i putere, la nevoi şi la durere, unde-s doi puterea creşte» ; în aceasta e şi frumuseţea vieţei, după cum zice şi psalmistul: «iată, ce este bun sau ce este frumos decât a trăi fraţii împreună?».

Mulţumim Ţie, mult îndurate Doamne, pentru minunea mare pe care ai făcut-o înaintea ochilor noştri, desrobindu-ne şi unindu-ne pe noi, cu toată lumea românească.

Preamărim pre bărbaţii de stat ai României, cari au lucrat şi au ridicat, înălţat şi întărit statul român, ca el să poată, la momentul sosit, să sprijinească, să ajute, şi să desrobească pe fraţii subjugaţi.

Te rugăm, Doamne, umple inimile noastre de iubire către Ţară şi Neam, de devotament către Tron şi Dinastie, «susţine cu a Ta mână coroana română» şi întăreşte Unirea Basarabiei cu Ţara mamă în vecii vecilor. Amin.

www.dacoromanica.ro

III. Discursul I. P. S. S. Mitropolitului Primat Miron Cristea, rostit în Biserica Catedrală din Chișinău

Simțul meu de datorie duhovnicească și de dragoste pentru toți fiii neamului românesc și pentru toți credincioșii sfintei noastre biserici, m'a îndemnat să alerg, și cu acest prilej, în mijlocul vostru, spre a prăznui, aci la Chișinău, împreună cu toată suflarea românească, ziua cea mare și pururea vrednică de slavă, în care frații Moldoveni din Basarabia au hotărît cu atâta însuflețire unirea cu patria-mamă, cu România tuturor Românilor.

Voi știți cu toții, iubiților fii sufletești, că rânduiala sf. noastre Biserici, în care s'a ocrotit dealungul veacurilor întreg norodul românesc pravoslavnic, cere ca la toate praznicile să facem pomenire, să rostim ectenii și să înălțăm rugăciuni, cu toată osârdia, nu numai pentru cei vii, dar și pentru ce morți, cu cari trebuie să ne simțim totdeauna într'o împreuuare și legătură sufletească neîntreruptă. Insuș cuvântul Sf. Scripturi ne îndeamnă, poruncind astfel: «Aduceți-vă aminte de faptele înaintașilor voștri, ca să puteți luă mărire mare și nume veșnic».

In clipa, când patima roșie de peste Nistrú se încumetă în oarba ei trufie să pună la îndoială hotărîrea Sfatului Țării și voința norodului din Basarabia, de a trăi pe veci împreună cu frații săi români «de un sânge și de o lege», când ei se

www.dacoromanica.ro

ostenesc a cere așa numit *plebiscit*, adică un vot nou al norodului basarabean: — Noi n'avem decât să le deschidem cartea trecutului, istoria noastră națională, în care orice om înțelegător va puteà cetì scris *cu slove de sânge* votul, pe care norodul moldovean l-a dat, nu prin vorbe, ci prin *fapte de eroism ostășesc*, prin minunatele dovezi ale iubirii de neam și de țară, cu care au împodobit frații basarabeni atâtea pagini strălucite ale istoriei noastre naționale.

Acest vot l-au rostit cu spada ostașii viteji ai Domnului Moldovei, Alexandru cel Bun, când au curățit Basarabia de Tătarii prădalnici, pe care i-au gonit peste Nistru, statornicind la malul acestui rîu granița răsăriteană a Moldovei prea slăvite.

Acest vot l-au rostit de asemenea arcașii lui Ștefan cel Mare, când au oprit pe Tătarii năvălitori în dumbrava ce se cheamă *Lipnic*, aproape de Nistru ; și — cum spune cronicarul — «multă moarte și pierire făcură într'înșii». Iar spre apărarea graniței răsăritene a zidit măritul Ștefan Vodă cetatea *Orheiului*, din care nu s'a stins niciodată sămânța blagoslovită a ostașilor de strajă, viteji fără teamă de moarte, gata în orce clipă a-și jertfi viața pentru apărarea țării.

Acest vot l-au rostit cu atâta vitejie și străjerii din ținutul și cetatea *Soroca*, pe care o zidise acelaș Ștefan cel Mare, ca pază răsăriteană împotriva Cazacilor, așezând-o — cum scrie cronicarul — tocmai «în buza puștilor (tunuri simple) dușmane».

Dar mulțimea cea fără de număr și fără de

www.dacoromanica.ro

nume a ostaşilor basarabeni, căzuţi în luptele îndârjite pentru apărarea de Turci a *Chiliei* şi *Cetăţii-Albe*, care erau cheile şi plămânii Moldovei ? Dar jertfirea de sine a pârcălabilor Maxim şi Ivancu la Chilia, a lui Hărman şi Oancea la Cetatea Albă (1484), nu înseamnă oare tot atâtea *voturi sfinte, pecetluite cu sângele mucenicesc*, pe care nu le vor mai puteă şterge din cartea veşniciei meşteşugitele voturi şi răsvoturi ale nici unui alt plebiscit de pe faţa pământului ?

Dar vitejia Codrenilor, despre care spune Cantemir că «cinci Moldoveni biruesc zece Tătari de Crim, iar cinci Codreni bat zece Moldoveni ?» Dar gloria lor de a fi dat neamului nostru pe cronicarul Grigorie Ureche şi pe nemuritorul prieten al ţărănimii, pe Mihail Cogălniceanu, ca şi pe vestiţii eroi ai baladelor «Codreanul», «Grue Grozovanul« şi «Gruea lui Novac», nu este oare un şir nesfârşit de voturi lămurite şi convingătoare ?

Ar fi cu putinţă să uităm vreodată «sufletească mâhniciune şi jalnicile lacrămi» ale Moldovenilor basarabeni, cari la 1812, cu prilejul răşluirii de către fraţii Moldoveni — cum spune Manolache Drăghici — «cu cârdul, ca turmele de oi, încinseră toată marginea Prutului, dela un capăt la altul, mergând şi viind de prin sate şi de prin târguri, săptămâni încheiate, cu luare de «ziua bună» dela părinţi, dela fraţi şi dela rudenii, cu care crescuseră şi vieţuiseră împreună ?

Chiar dacă s'ar fi şters din toate cărţile de istorie amintirea aceasta, ea a continuat să trăiască

www.dacoromanica.ro

în sufletul poporului, în cântecul care tălmăceşte mai sincer, decât orice plebiscit, toate tainile sufletului popular.

Despre sentimentul obştesc al poporului basarabean în timpul robiei ruseşti, în ce fel de documente oficiale, sau cifre statistice, vom găsi o icoană mai adevărată, decât cea zugrăvită în aceste cântece populare :

Foaie verde, fir sucit,
Fire-ar Rusu-afurisit!
Că de când el a venit
Peste noi şi ne-a robit,
Casa par'că nu ni casă,
Masa par'că nu ni masă;
Vremea par'că-i tot pe dos
Şi pământul mânios.

Iară via dorinţă a unirii cu fraţii, iată cu ce nerăbdare o exprimă :

Foaie verde trei masline
I-auzi maică, Prutu vine.
«Dare-ar Dumnezeu să sece,
Să rămâe pietrele
Să le ardă soarele,
Să trec cu picioarele
Să-mi văd surioarele....

www.dacoromanica.ro

Sau :

Prutul ista ni desparte
Prutul ista n'are moarte ;
Da ne-om pune noi cândva
Şi cu gura l-om seca ;
Să nu mai fim depărtaţi
De ai «noştri iubiţi fraţi».

Iată cum s'a rostit «plebiscitul» basarabean nu de eri, de alaltăeri, ci de sute de ani.

Dacă cei de peste Nistru vor şi alte rostiri şi alte dovezi, Orheienii şi Sorocenii şi Codrenii Tigheciului, nu vor lipsi a le da cu acelaş eroism, cu aceeaş virtute creştinească şi patriotică, cu care le-au dat şi în zilele slăviţilor Voevozi Alexandru cel Bun şi Ştefan cel Mare..

Aşa să fie ! Adevărul trebuie să triumfe, că Sfânta Scriptură ne spune : «Până la moarte te luptă pentru adevăr şi Domnul Dumnezeu se va lupta pentru tine».

Iar adevărul aceasta este, că Moldova dintre Prut şi Nistru are să rămâe unită cu pământul României întregite acum şi'n vecii vecilor. Amin.

www.dacoromanica.ro

IV. Discursul D-lui I. Inculeț, ministrul Basarabiei, rostit în sala festivă a Sfatului Țării din Chișinău

Acum șease ani, Sfatul Țării, organul care reprezintă în mod legal republica moldovenească, a votat în sala aceasta următoarea hotărîre :

In numele poporului Basarabiei, Sfatul Țării declară republica democratică moldovenească (Basarabia) în hotarele ei dintre Prut, Nistru, Dunăre, Marea Neagră și vechile granițe cu Austria, ruptă de Rusia acum o sută și mai bine de ani, din trupul vechei Moldove, în puterea dreptului istoric și dreptului de neam, pe baza principiului că noroadele singure hotărăsc soarta lor, de azi înainte și pentru totdeauna se unește cu mama ei România.

Reprezentanții neamului nostru dintre Prut și Nistru,—cea mai mare parte dintre ei sunt prezenți azi aci între noi,—în această adunare istorică a Sfatului Țării prezidată de către cel ce vă vorbește, răspunzând vocei sângelui și-au făcut în acea zi pe deplin datoria către țară și neam.

Glorioasa armată română, venind chemată de noi, în provincia noastră bântuită de dezordinea provocată de trupele ruse demoralizate, au asigurat să ne exprimăm voința pentru unirea de vecie.

Și astfel în acea zi, 27 Martie 1918, a fost pus cu noroc începutul întregirei neamului românesc sub domnia regelui nostru Ferdinand, înfăptuirea visului de secole, ca rezultat al jertfelor atâtor și atâtor generații.

www.dacoromanica.ro

Primul parlament al României Mari, la care au luat parte în număr proporțional și reprezentanții Basarabiei aleși, de 80 la sută din totalul alegătorilor, ce constitue un adevărat plebiscit, a ratificat hotărîrea de unire și o omenire întreagă civilizată ne-a aprobat actul Unirei.

Au trecut numai șease ani și în sânul Statului național s'a îndeplinit cea mai mare dreptate socială.

Sub scutul român, tot pământul a trecut sub stăpânirea definitivă a țăranului basarabean, care astfel va fi deapururea zid nepătruns răsăritean al statului nostru, tot în condițiunile statului național român.

Noi am început a ne bucură de cel mai mare drept politic, de votul obștesc!

«Pământ și drepturi» — era strigătul nostru sub dominațiunea străină.

Tot pământul și toate drepturile le-am căpătat numai atunci când ne-am unit cu patria-mumă.

Ținem azi să aducem mulțumirile noastre tuturor fraților din vechiul Regat, Ardeal și Bucovina, cari au venit la noi cu multă inimă să ne ajute să ajungem acolo unde suntem.

Domnilor, sunt idei dumnezeești cari conduc omenirea și în lumina cărora această omenire își găsește pe pământ fericirea posibilă. Una din aceste idei nestrămutate este ideea statului național.

Prin naționalism este mântuirea, iar nu prin internaționalism.

Istoria și experiența veacurilor și mai ales cele recente ne-au dovedit lucrul acesta. Noi, neamul românesc, am mers spre întregire și spre un bun

www.dacoromanica.ro

trai într'un Stat național al tuturor Românilor pe care acum îl avem.

Noi am mers pe calea aceasta dumnezeiască. Si, dacă în cursul vremurilor forțe străine brutale ne-au făcut drumul mai lung, totuș ele nu ne-au întors înapoi, nu ne-au putut nici oprì în drumul nostru spre unire.

Intregirea aproape totală a neamului, începută acum șease ani aci, este un fapt îndeplinit.

Oricine și oricând va cutezà să se atingă de această întregire înfăptuită cu atâtea jertfe nenumărate se va izbì și se va sfărâmà de vitejia întregului neam românesc.

In Octomvre 1920, marii noștri aliați au semnat la Paris următorul tratat; «Imperiul britanic, Franța, Italia și Japonia, principalele puteri aliate, și România, considerând că în interesul păcei generale în Europa este necesar a asigurà de pe acum o suveranitate asupra Basarabiei, corespunzătoare aspirațiunilor populației și garantând minorităților de rassă, religia, limba sau protecția cuvenită, considerând că populațiunea Basarabiei și-a manifestat dorința de a vedeà Basarabia unită cu România, au hotărît să încheie prezentul tratat:

Inaltele părți contractante declară că recunosc suveranitatea României asupra teritoriului Basarabiei cuprins între frontiera actuală a României, Marea Neagră, cursul Nistrului dela deltă și până la punctul unde el este tăiat de vechea frontieră între Bucovina și Basarabia».

Ținem în fine cu această ocazie să aducem încă

www.dacoromanica.ro

odată mulţumirile noastre marilor aliaţi, cari atât de bine au sprijinit drepturile noastre în trecut, acum şease ani.

Şi, în acest scurt timp s'a dovedit cu strălucire cât de mult poate beneficià un popor, trăind în limitele statului naţional. Intr'un timp atât de scurt populaţia se bucură de fericirea de a aveà limba maternă în biserică, şcoală, justiţie, armată şi la toate celelalte autorităţi. Şi trecerea aceasta dela o limbă străină care, cu toate stăruinţele dominaţiunei străine, în cursul a mai mult de o sută de ani, a rămas tot străină şi nepricepută, s'a făcut uimitor de uşor, fiindcă Basarabia a fost şi a rămas tot timpul românească, pentru a răsărì şi strălucì şi mai puternic odată ce şi-a recăpătat traiul normal în sânul neamului românesc.

V. Discursul D-lui I. I. C. Brătianu, Preşedintele Consiliului de Miniştri, rostit în sala festivă a Sfatului Ţării din Chişinău

Au trecut 18 veacuri de când optimul Traian a întemeiat latinitatea în bine-cuvântatul ţinut pe care, în lapidară conciziune, Romanii i-au dat numele de Dacia Felix. Şi aci s'a manifestat neasemuita putere a acelui chiag roman, care a zămislit neamurile latine cu minunatele lor însuşiri trainice şi rodnice de claritate, energie şi progres.

In scurgerea veacurilor patria noastră Dacia a

www.dacoromanica.ro

suferit multe invazii; multe ocupații au călcat hotarele ei și i-au sfâșiat trupul. Dar, sub vijelia năvălirilor streine, neamul nostru și-a păstrat ființa etnică, care îi îngădue să regăsească vie conștiința misiuni sale. Nu poate fi nici un puhoi sau revărsare, care să clatine stânca romană dintre Dunăre, Nistru și Tisa.

De aceea, azi, după scurgerea atâtor veacuri de felurite frământări vremelnice, stăpânitoarea lucrurilor a putut pune capăt acestor frământări, stabilind o situație definitivă, singura care împacă condițiunile geografice ale teritorului cu caracterul etnic al poporului.

Dacia Traiană și-a regăsit, în sfârșit, unitatea necesară și desăvârșită, acea unitate care promite a fi focarul civilizației de care are nevoie Europa la gurile Dunărei.

Serbând azi aniversarea unirii cu Basarabia, serbăm totodată un act însemnat al vieței europene, pentru că printr'ânsul s'a dat acestei regiuni de pe continent forma definitivă a hărței sale, punându-se capăt isvorului de sbuciumări, cari se înfățișează ori când și ori unde sunt nepotriviri și desechilibru între nevoile geografice și cele politice ale unei regiuni. De aceea, marii reprezentanți ai intereselor europene au scris unirea noastră cu Basarabia prin tratate în statutul Europei.

Unirea noastră este sfârșitul unui proces de o sută de ani, urmare a uzurpațiunii imperialiste ruse și restabilirea României în drepturile ei istorice și naționale.

www.dacoromanica.ro

Pornirile cuceritoare ale împărăţiei ţariste spre Constantinopol prin Balcani, au târît-o până la Prut. Starea Peninsulei balcanice în secolul al 19-lea cu ispititoarele ei slăbiciuni permiteau astfel de iluzii Rusiei. Cucerirea Basarabiei erà un prim pas spre a luà Moldova şi Muntenia, ca apoi să pună stăpânire pe Bulgaria şi pe Tracia.

După congresul dela Paris şi lămurirea politicei lui Nicolae Pawlovici, asemenea vis n'ar fi fost îngăduit, Totuş el a dăinuit în mintea urmaşilor lui Petru cel Mare până după Plevna şi San Stefano.

Organizarea şi consolidarea unui stat modern, temeinic, sănătos, conştient şi care nu admite să se desvolte ca o gubernie rusească, puneà stavilă hotărîtoare gândurilor de cucerire la Dunăre şi Balcani.

Basarabia, provincie rusă, înfăţişà un anacronism tragic, din care cauză erà duşmănie veşnică între Rusia şi Moldova trunchiată de jumătatea ei şi lipsită de hotarul ei firesc.

Acest fapt nu îngăduià o amiciţie sinceră şi încredere din partea neamului nostru către acei care ţineau sub stăpânirea lor mai bine de două milioane de fraţi.

O politică largă şi prevăzătoare ar fi trebuit să invite chiar fostul regim rus să retrocedeze de bună voie un ţinut, care, etniceşte, îi erà străin şi nici economiceşte nu interesà în chip simţitor vieaţa şi interesele Rusiei, iar politiceşte dacă ar fi scăzut cu trei milioane suflete imensa ei populaţie şi cu 44.000 de km. p. nesfârşita întindere a imperului

www.dacoromanica.ro

rus, i-ar fi asigurat în schimb, în coastele sale şi la gurele Dunărei, prietenia rodnică a 15 milioane Români.

Imprejurări care n'au atârnat de voinţa noastră au prăbuşit regimul imperial rus şi au liberat din tr'ânsul ceea ce nu erâ reţinut decât prin puterea autorităţii.

In aceste zile Basarabia, firește, a revenit României. Unirea s'a făcut şi ori câtă patimă ar pune adversarii noştri spre a-i alterâ caracterul său limpede în faţa istoriei, fapta reală a întregirii noastre naţionale este firească, pentru că înfăţişează în mod strălucit, triumful conştiinţei naţionale a unui neam îmbucătăţit vremelnic de o soartă vitregă, dar stăpân pe viitorul său, triumful instinctului tradiţiei şi limbei noastre, cari laolaltă constitue tezaurul nostru neperitor, păstrat nealterat şi în această parte a ţării sub cenuşa celor 100 de ani de regim ţarist.

Ea este legală, fiindcă a fost reclamată de Sfatul Ţării al d-voastră, reprezentant legal al Basarabiei şi recunoscut ca atare de autorităţile ruse şi de noi, atunci când pentru prima oară s'a dat supuşilor ruşi dreptul de a se rosti în libertate.

Ea este dreaptă, fiindcă corespunde conştiinţei naţionale manifestată dincolo şi nu dincoace de Prut.

Ea este consecinţa morală a repetatelor protestări ale Moldovei şi României, cari şi-au găsit cea mai solemnă expresiune în 1878, când, în faţa Europei, guvernul Ţării a reclamat contra forţei brute, care îi răpiă trup din trupul său.

www.dacoromanica.ro

Ea este dreaptă, legitimă şi definitivă pentru că, impusă de considerentele morale, satisface condiţiunile geografice şi se reazimă deopotrivă pe solidaritatea şi dragostea unui neam întreg şi pe bărbăţia oştirii sale, care la chemarea de eri a Basarabiei a] înfrânt anarhia, dând astfel organelor legale posibilitatea liberei manifestări.

Neamul românesc este hotărît să-şi apere drepturile sale şi să nu lase să fie ştirbite din nou azi, când, după atâtea încercări şi trude, a redobândit prin ele putinţa de a-şi îndeplini menirea sa în civilizaţia lumii.

Suntem doritori de pace, avem nevoie de ea, trainică şi fecundă, pentru rodirea minunatelor însuşiri ale neamului şi ale ţării noastre, pentru realizarea înaltelor noastre aspiraţiuni de cultură şi de propăşire împreună cu lumea întreagă; simţim pentru civilizaţia universală nevoia restabilirii vieţei internaţionale active şi amicale; dorim relaţiuni de bună vecinătate pe toate graniţele noastre; inima şi conştiinţa solidarităţii noastre ne cer să ducem cu cetăţenii acestei ţări o viaţă frăţească, cu spor pentru unii şi alţii şi în folosul statului; să-şi lege hotărît sufletele în jurul lui şi al Coroanei celei nepreţuite şi să asigurăm astfel viitorul, care ne uneşte de acum; să contribuim la libera desvoltare a unei sănătoase şi puternice democraţii.

Războiul ne-a lăsat moştenirea sa firească de lipsuri şi nevoi, cari nu ne-au permis nouă ca şi celorlalte state să ne regăsim deodată într'o stare

www.dacoromanica.ro

organică normală. Simțim încă suferințele, la cari a fost cu neputință să le punem capăt.

Jertfele suferite în luptă ne impun datoria unei temeinici reorganizări a instituțiunilor noastre de tot soiul. La această operă avem nevoe de a contribuì cu toții, cu cea mai caldă dragoste și cel mai larg simț de egalitate. Pentru realizarea ei stă chiezășie țărănimea noastră, pe care o regăsim în Basarabia azi, ca în vremea lui Ștefan cel Mare, cu neperitoarele ei însușiri strămoșești.

In ele, România are nesecatul isvor spre a-și îndeplinì menirea în Orientul Europei.

VI. Cuvântarea I. P. S. S. Mitropolitului Primat Miron Cristea, rostită la masa dată cu prilejul aniversării a VI dela Unirea Basarabiei.

In ziua de vecinică pomenire a «Sfântămăriei-mari» 1916, când vechea Românie a declarat războiu monarchiei Austro-Ungare, eram și eu—ce-i drept episcop român—dar ca și voi, Moldovenii din Basarabia, în robia unui neam străin.

România erà pe atunci micà; dar puterea sufletească și trupească a cetățenilor și ostașilor i-au întărit-o mult căldura dragostei pline de nădejde față de frații înstrăinați, datorința de frați de a se jertfi pentru desrobirea lor, și mai ales îndemnul flamurei române atât de frumos îndicat în cuvintele nemuritorului patriot român Nicolae Bălcescu:

www.dacoromanica.ro

«Libertatea este dela Dumnezeu şi cine se luptă pentru libertate, se luptă pentru Dumnezeu».

In clipa, când am aflat de această bărbătească hotărîre a fraţilor din ţara liberă, erà la mine o soră a mea şi unul dintre sfetnicii cei mai deaproape ai mei. Lacrimi de bucurie s'au ivit în ochii noştri şi toţi trei aveam acelaş gând: «S'a sfârşit cu monarhia Austro-Ungară şi desrobirea noastră e sigură». Cei doui ani de răsboiu, dela 1914, slăbiseră mult monarhia şi pe aliaţii ei.

Bucuria noastră însă n'a fost mult timp desăvârşită, căci—după o scurtă revenire—am esclamat: «Da, ceasul libertăţii noastre a sunat! Dar, fraţii basarabeni sunt pierduţi pentru totdeauna!

Constelaţia politică, alianţele noastre cu marile puteri, între cari Rusia avea rol important, nu îngăduiau nici celor mai prevăzătoare şi agere minţi ale diplomaţiei, a nădăjdui că Basarabia va rupe mai întâi lanţurile robiei şi va cădeà slobodă în braţele deschise, ale iubitoarei patrii-mame.

Acum toţi fiii neamului, atât cei liberi, şi eliberaţi cât şi cei încă robiţi, nu simţiau o bucurie deplină, căci toţi erau mai îngrijoraţi de fraţii basarabeni, greu apăsaţi de uriaşul colos dela Nord, decât de ei înşişi, cetăţeni ai unei împărăţii, a cărei clădiri de mult pârâiau din toate colţurile.

Iată! Iubiţi fii, voaia lui Dumnezeu, degetul lui şi purtarea lui de grijă de soarta neamului românesc, al cărui trecut plin de suferinţe erà o îndestulătoare probă ca să-l facă acum părtaş de un viitor mai fericit.

www.dacoromanica.ro

Ca buni creştini, trebuie să-i mulţumim, şi să ne alipim şi în viitor cu toată căldura de biserica lui, care în curs de atâtea veacuri ne-a ocrotit sub aripile ei de mamă, ori cât de resleţiţi am fost sub atâtea domnii străine până la unirea tuturora sub sceptrul glorios al Regelui Ferdinand I.

Şi cum să nu-i ne închinăm, acum şi pururea, când şi în aceste clipe ajutorul ce ni l'a dat Cel-de-sus îmi ispiră mie, smeritului său slujitor, mult semnificativele cuvinte ale psalmistului: «*Cu noi este Dumnezeu, înţelegeţi neamuri şi vă plecaţi, că Dumnezeu cu noi este*».

In faţa dumnezeeştii provedinţe, Români de pretutindenea, închegaţi-vă voinţa într'o singură şi nestrămutată hotărîre: de a vă iubì mai presus de toate patria acum întregită, de-a lucrà din toate puterile pentru îndreptarea tuturor relelor din ea, de-a muncì pentru propăşirea ei şi de a vă jertfì «unul pentru toţi şi toţi pentru unul», când nori ar mai ameninţat-o din vre'o parte.

Ca părinte sufletesc al neamului, încheiu cuvintele mele, binecuvântând şi rugând Cerul să binecuvinteze şi el sfânta şi indisolubila unire a Basarabiei, a Bucovinei, a Ardealului, a Banatului şi a tuturor fraţilor desrobiţi, cu patria-mumă, acum şi pururea şi în veci vecilor. Amin.

www.dacoromanica.ro

VII. Cuvântarea D-lui Ion I. C. Brătianu, Președintele Consiliului, rostită la masa dată cu prilejul aniversării a VI dela Unirea Basarabiei

Inchinările ce mi s'au adresat, nu privesc desigur un om, — căci ar fi nemeritate. Ele privesc desigur, un principiu pe care omul l'a urmat și sunt însuflețite de dorința ca principiul să devină permanent în viața socială a României.

Acest principiu stă în convingerea că adevăratele puteri creatoare isvorăsc din conștiința poporului și datoria oamenilor politici este să fie reprezentanții credincioși ai acestei conștiințe.

Ne-a fost dată marea fericire să asistăm la încoronarea unei mari opere. Pentru fericirea aceasta ne vor invidiă veacurile cari vor veni.

Opera înfăptuită nu e a noastră, ea e rodul sforțărilor de veacuri ale unui neam întreg care a suferit, a luptat și a trăit, e recompensa jertfelor uriașe.

Ridic paharul meu pentru tot trecutul de jertfă și de glorie, pentru desfășurarea veșnică a bărbățiilor naționale, cari vor face ca poporul românesc să înflorească și să împlinească misiunea lui de civilizație, de înaltă chemare, cum se și cuvine unui popor plin de minte și bărbăție ca al nostru.

www.dacoromanica.ro

ADAUSUL al II-lea

Declarațiunile din Parlament în cestiunea Basarabiei

Declarațiunea d-lui I. G. Duca, Ministrul de Externe

Domnilor deputați: îmi pare foarte rău, că, reținut de alte obligațiuni n'am putut să fiu aci, atunci când d-nul deputat Vaida-Voevod mi-a adresat o întrebare, cu privire la negocierele ce au avut loc la Viena între noi.

Domnilor deputați, în adevăr, am primit, astăzi o telegramă, dela d. Langa Rășcanu, delegatul nostru, prin care mă încunoștiințează că tratativele s'au terminat.

Constatându-se divergența completă între cele două teze în prezență, delegații au căzut de acord ca lucrările conferinței să fie închise.

D-lor, de unde au pornit aceste negocieri? Ele au pornit dela Tiraspol, când au avut loc tratativele comerciale între noi și Soviete. Sovietele au

www.dacoromanica.ro

exprimat acolo dorința ca să ajungă la discutarea și la soluționarea chestiunilor pendinte între Rusia și noi. Am socotit că este de datoria noastră să răspundem acestei invitațiuni, fiindcă nu trebuie să vă ascund că în concepțiunea guvernului a fost totdeauna ca noi să reluăm raporturile normale cu toți vecinii noștri și prin urmare și cu Rusia sovietică...

Este însă un lucru: aceste raporturi nu se pot reluă de cât pe anume baze, pe bazele pe care le-am arătat cu ocaziunea expozeului pe care am avut onoarea să-l fac în această Adunare, baze, care de altminteri, cred că sunt împărtășite de orice conștiință românească, dacă ar fi să judec numai după aplauzele cu care, cu ocaziunea discuțiunei asupra politicei externe, au fost primite atât cuvintele d-lui dr. Lupu, cât și cuvintele mele.

De aceea, să-mi dați voie, domnule Vaida, să vă spun că regret că s'a dat un ton de polemică întrebărei pe care a-ți pus-o și sunt sigur că n'a fost în intențiunea d-voastră.

Sunt chestiuni d-lor deputați, cari orice s'ar spune nu pot să facă obiectul unei polemice între noi (aplauze prelungite). *Sunt chestiuni, care nu aparțin nici unui guvern român; sunt chestiuni care aparțin peste partidele politice, tuturor Românilor Țării noastre întregi.* (Aplauze unanime, prelungite și îndelung repetate).

Între aceste chestiuni este și aceea a integrității teritorului nostru actual, asupra căreia nu poate

www.dacoromanica.ro

concepe nici un român, nici un fel de tranzacțiune (aplauze unanime, prelungite și furtunoase).

România actuală este gata — să se știe — să reiă raporturi normale cu Rusia Sovietică, dar cu alte hotare decât acelea ale României actuale, oricare ar fi bunăvoința, nu numai a acestui guvern dar a oricui, sunt sigur că nu se poate ajunge la nici o înțelegere (aplauze unanime, prelungite și îndelung repetate)...

Declarația d-lui Al. Vaida-Voevod

In ceeace privește chestiunea Basarabiei, fie că vor fi lupte mai dârze decât cele de până acum între noi și partidul dela guvern, fie că ne-am sfâșià pe tema politicei interne oricât de mult, nu poate să existe decât o singură convingere și o singură voință în chestia aceasta, anume că suntem solidari cu cele declarate de d-nul ministru de externe că: *hotarul României actuale trebuie să rămână acelaș pentru vecie și pururi* (aplauze unanime, îndelung prelungite).

Și orice ar aduce ziua de mâine, fie pacea cu Rusia fie conflicte, Neamul Românesc întreg și solidar va sta cu toate puterile sale întru apărarea granițelor sale (aplauze unanime, călduroase și îndelung prelungite).

www.dacoromanica.ro

Declarațiunea d-lui N. Iorga

Domnilor: Să mă ierte d-nul Ministru de Externe, și să mă iertați și dv. că mă amestec, fără o cădere lămurită, în această chestiune (protestări). Cred însă că — fiindcă s'a adus în discuțiune, dacă bine sau rău ne-am dus la Viena — e datoria mea să spun că, după convingerea mea, bine am făcut că ne-am dus la Viena (aplauze îndelung prelungite).

Am făcut bine din mai multe puncte de vedere:

Fiindcă am dat prilej Franței să se rostească în momentul hotărîtor în folosul drepturilor noastre (aplauze îndelung prelungite).

Fiindcă am avut prilejul să vedem cine în lumea aceasta largă ne este prieten adevărat și cine ne este prieten mai puțin adevărat (aplauze îndelung prelungite).

Fiindcă am putut răscoli opinia publică a unor țări, cum este Elveția, cum este Cehoslovacia, cari s'au pronunțat lămurit pentru punctul nostru de vedere (aplauze îndelung prelungite).

Fiindcă am silit Sovietele să iasă din politica lor de ipocrizie asiatică și să spue lămurit ce vor (aplauze îndelung prelungite).

Fiindcă am demascat imperialismul roșu al celor cari înainte de aceasta practicau imperialismul alb (aplauze prelungite).

Fiindcă s'a putut constată că în jurul sovietelor stă întreaga conștiință rusească, pe care o deplorăm,

www.dacoromanica.ro

dar pe care atunci când s'ar atinge de drepturile noastre,vom şti să o împiedicăm (aplauze prelungite)

La sfârşit, mă îndrept către banca ministerială. După ce am văzut solidaritatea desăvârşită dintre noi toţi — şi o deosebire în această privinţă ar fi cea mai odioasă şi cea mai mârşavă dintre crime (aplauze prelungite), — să mi se îngădue un îndoit sfat: de astăzi înainte, dat fiind felul cum s'a manifestat populaţiunea basarabeană ea însăş, avem de două ori mai mult datoria de a cruţă toate sentimentele — să zicem chiar toate prejudecăţile — toate greşelile acestei admirabile populaţiuni basarabene (aplauze călduroase şi îndelung prelungite).

Când rupem negocierile din Viena, să ne îndepărtăm de o diplomaţie zadarnică orice ar iscăli şi să ne îndreptăm către sufletul şi inima poporului român în care este cheia rămânerei noastre în Basarabia (aplauze prelungite).

Şi, fiindcă economiile formează preocupaţiunea de căpetenie în momentul de faţă, blestemate să fie economiile cari n'ar îngădui armatei române să stea la Nistru cum trebuie, să stea, împotriva oricui ne-ar lovi. (Aplauze unanime, prelungite şi îndelung repetate.

Declaraţia d-lui dr. N. Lupu

Partidul ţărănesc îşi menţine declaraţiunea, făcută prin numele meu dela tribună, atât în ceeace priveşte drepturile intangibile şi imprescriptibile

www.dacoromanica.ro

ale Românilor asupra pământului basarabean, cât și în ceeace privește atitudinea pe care am lua-o noi în caz de conflict. (Aplauze unanime, îndelung prelungite).

Replica d-lui I. G. Duca, Ministrul de Externe

Domnule președinte, domnilor deputați: Guvernul primește toate răspunderile actelor sale.

Din desbaterea de astăzi însă nu vreau să reținu decât un singur lucru, care doresc să fie bine lămurit în fața țărei și în fața străinătății: *Unanimitatea reprezentanților tuturor partidelor politice în chestiunea drepturilor noastre* (aplauze îndelung prelungite, strigăte repetate de bravo).

www.dacoromanica.ro

ADAUSUL al III-lea

Mihail Eminescu despre cestiunea Basarabiei [1])

«Acest petec de pământ pe care ziarul «Le Nord» ar voi să-l sacrificăm prieteniei noastre cu Rusia nu are pentru noi nici un echivalent în lume. El însemnează misiunea noastră istorică, tăria noastră...

Intr'adevăr în anul 1511 Bogdan, voivodul Moldovei încheià capitulaţiunea întâia cu Turcii. In această capitulaţiune Poarta recunoaşte *(art. 1)* că Moldova e ţară liberă şi nu cucerită, că *(art. 3)* Poarta e obligată de a apără Moldova contra ori cărei agresiuni eventuale şi de a o menţineà în starea în care se găsià de mai nainte, fără ca să i se facă cea mai mică ştirbire a teritoriului ei; că *(art. 6)* stăpânirea voivozilor se va întinde asupra

[1]) In anul 1878 au apărut câteva articole în ziarul *Timpul* asupra cestiunei Basarabiei. Ele, deşi nu sunt semnate, aparţin poetului Mihail Eminescu, care pe acea vreme era redactor la acel ziar. Dăm câteva extrase din ele, după broşura lui M. N. Pacu, *Basarabia*, 1912.

www.dacoromanica.ro

întregului teritoriu al Moldovei; ca *(art. 8)* Turcii nu vor puteà cumpărà pământuri în Moldova nici vor putea clădì geamii, nici se vor puteà aşezà în orice mod ar fi. Drept semn de supunere domnii Moldovei vor da în fiece an Porţii 4000 galbeni turceşti, 40 de şoimi şi 40 de iepe fătătoare, toate însă *sub titlu de dar.*

Având Domnii Moldovei stăpânire pe toată întinderea ţării recunoscută *de jure* prin acest tratat formal, avutu-o-au şi *de facto?*

Pentru a limpezì acest lucru, consultăm tratatul lui Petru Rareş dela 1529: *Art. 5.* Graniţele Moldovei se vor păstrà intacte în toată întinderea lor. *Art. 6.* Exerciţiul cultului musulman e oprit pe toată întinderea ţării. *Art. 7.* Nici un musulman nu va puteà aveà titlu de proprietar în Moldova, nici pământ, nici casă, nici prăvălie. *Art. 9.* Negoţul Moldovei e deschis pentru toate naţiile comerciante. Cu toate acestea, Turcii vor aveà preferinţă înaintea celorlalte naţii, pentru cumpărarea de producte, pe care le vor tocmì în porturile Galaţi, Ismail şi Chilia; dar ei nu vor pătrunde *mai departe* în lăuntrul ţării, fără autorizarea expresă a lui Vodă.....

Din toate acestea reiese «că înainte de o sută de ani, pe la capătul veacului al optsprezecelea, drepturile Moldovei erau aşà de tari, că puteau fi dovedite de boeri şi de mănăstiri, în cât Turcia să recunoască prin tratatul dela Cuciuc-Cainargi şi prin hatişeriful (scrisoare publică iscălită de sultan) dela 1784 temeinicia lor. Dacă acele drepturi nu se învechiseră şi nu se prescrisese atunci, pututu-s'a

www.dacoromanica.ro

ele prescrie în veacul al șaisprezecelea, în vremea lui Bogdan-cel-Chior, a lui Ștefan-cel-Tânăr sau în zilele lui Petru Rareș, voivodul bogat, influent și plin de învățătură?

De sigur că nu.

Intr'alt articol Eminescu scrie:

«Am zis într'un rând, că oricâte picături de silnicie ar fi căzut în izvorul limpede al dreptului nostru istoric asupra Basarabiei, vremea a trebuit să le mistue și să le așeze și că dela un rând de vreme încoace isvorul a trebuit să curgă din nou limpede, ca și înainte.

Și vorbind de cestiunea Basarabiei spune:

Toate elementele morale în această afacere sunt în partea noastră. Dreptul nostru istoric, incapacitatea juridică a Turciei de a înstrăina pământul românesc, trădarea unui dragoman al porții, recăpătarea acelui pământ printr'un tratat european semnat de șapte puteri și obligatoriu pentru ele, garantarea integrității *actuale* a României prin convenția ruso-română, ajutorul desinteresat ce l-am dat Rusiei în momente grele, toate acestea fac ca partea morală și de drept să fie pe deplin în partea noastră. Mai vine încă în partea noastră împrejurarea că acel pământ nu l-am cucerit, n'am alungat pe nimenea de pe el, că e bucată din patria noastră străveche, este zestrea împărțitului și nenorocitului popor românesc.

Ni se scoate ochii cu binele ce l-am avut din partea Rușilor. Pentru a răspunde și la aceasta, ne-ar trebui să umplem un volum întreg. Destul

www.dacoromanica.ro

numai să pomenim că alianţa dela Lusc dintre Petru cel Mare şi Dimitrie Cantemir ne-a costat domnia naţională şi un veac de înjosire şi de mizerie; iar cea mai nouă alianţă dintre Rusia şi noi, a început a adunà nori grei deasupra noastră. Basarabia, mănăstirile închinate, mii de oameni pierduţi în bătălie, zeci de milioane de lei, aruncate în Dunăre, şi, în fine poate existenţa poporului românesc pusă în joc, iată binele de care ni se cere a ne bucurà şi a fi mulţumiţi.

Ce ni se opune?

Interesul a 80 de milioane de oameni faţă de slabele noastre 5 milioane. Dar, Themis e cu ochii legaţi spre a nu vedeà părţile ce se judecă înaintea ei — şi în loc de cumpănă, în care să se cumpănească deosebirea de greutate între 80 şi 5 milioane, ea ar trebui să ia cântarul. De braţul scurt sau prezent al cântarului ar atârnà în greu Rusia, de braţul cel lung al unei istorii de 500 de ani atârnă România cu drepturile sale străvechi şi noui.

www.dacoromanica.ro